

Tisdagen den 16 november

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 4 och 5 innevarande månad.

§ 2 Ang. utbetalningen av studiehjälp

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara fru *Dahls* (s) i kammarens protokoll för den 10 november intagna fråga, nr 361, och anförde:

Herr talman! Fru Dahl har frågat mig, om jag är beredd vidta åtgärder för att komma till rätta med de allvarliga förseningar i utbetalningen av den statliga studiehjälpen som uppstått.

Enligt vad jag inhämtat har centrala studiehjälpnämnden och Svenska kommunförbundet inlett ett utredningsarbete rörande utbetalningarna av studiehjälp. Enligt min mening är det angeläget att man gör en värdering av hur nuvarande system fungerat och också allvarligt prövar möjligheterna till förbättringar. Det kan inte uteslutas att sådana överväganden kan leda till förändringar i studiehjälpsreglementet och studiehjälpskungörelsen. Jag avser att i nästa konselj föreslå Kungl. Maj:t att studiehjälpsnämnden får i uppdrag att redovisa hittillsvarande erfarenheter och föreslå de åtgärder som behövs för att få till stånd snabbare utbetalningar.

Fru DAHL (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Moberg för det mycket positiva svar som jag fick. Jag tror att de åtgärder som statsrådet här förebådade är i hög grad befogade. Jag har av enskilda personer blivit uppmärksamgjord på att utbetalningen av den statliga studiehjälpen i år har blivit mycket kraftigt försenad. Vid de närmare efterforskningar som jag då gjorde har jag också erfarit att det har varit fallet inte bara i min egen kommun utan även på andra håll i landet och att det också förekommit tidigare år.

I höst har det varit så att inte förrän den sistförflutna veckan har den generella studiehjälpen betalats ut till föräldrarna i Uppsala. Man har också fått meddelande om att de övriga tilläggen inte kommer att betalas ut förrän i slutet på november eller i början på december. Det innebär i sin tur att de behovsprövade tilläggen, som de mest utsatta familjerna har, kanske inte kommer att betalas ut före terminens slut eftersom de kan sökas först sedan andra tilläggsfrågor har avgjorts.

Detta är naturligtvis en väldigt allvarlig situation för de familjer det gäller. De har redan nu under tre månader i förskott av egna medel fått betala inackordering eller resekostnader som kan belöpa sig på mer än

Tisdagen den

16 november 1971

*Ang. utbetalningen
av studiehjälp*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. säkerheten
vid transport av
värdepost*

100 kronor per barn och månad. Det är en påfrestning som familjernas ekonomier ofta inte tål, speciellt besvärlig i år när ganska många familjeförsörjare också har varit arbetslösa.

I studiehjälp-skungörelsen står det att dessa tillägg skall betalas ut minst en gång per termin, och i de rekommendationer som centrala studiehjälp-nämnden har utfärdat står det att man skall försöka betala ut de generella bidragen inom en månad efter terminens eller kursens början och andra bidrag senast i november.

Jag vill inför den kommande utredningen ifrågasätta om ens dessa bestämmelser är tillräckliga. Enligt min mening måste man eftersträva att åtminstone rese- och inackorderingstilläggen betalas ut i början av terminen liksom de generella tilläggen, om studiehjälpen skall få den effekt för familjerna som vi vill att den skall ha.

Den statliga studiehjälpen har ju kommit till för att göra det möjligt för alla ungdomar att oavsett föräldrarnas situation verkligen kunna fullfölja sina studier. Den är ett viktigt led i jämlikhetspolitiken. Utan studiehjälpen skulle det vara omöjligt för många föräldrar, som är ensamstående eller som på grund av olika omständigheter har en utsatt situation, att låta sina barn fortsätta och fullfölja sin utbildning. De åtgärder som statsrådet här har förebådat är därför mycket viktiga.

Jag vill än en gång tacka för svaret och hoppas på snara resultat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. säkerheten vid transport av värdepost

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Börjessons* i Falköping (c), dels herr *Schötts* (m) i kammarens protokoll för den 2 november intagna frågor, nr 339 respektive 341, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag är beredd medverka till att skärpta säkerhetsbestämmelser utfärdas för transport av värdepost.

Herr Schött har frågat mig om jag anser att postverkets transporter av penningmedel m. m. sker under förhållanden som fyller rimliga krav i fråga om säkerhet.

Jag ber att få besvara de båda frågorna i ett sammanhang.

Postverket har en mycket omfattande och kostsam transportapparat. Enbart de inrikes transportererna kostar mer än 200 miljoner kronor per år. Ärligen fullgörs mer än 2 miljoner transporter av värdepost eller i genomsnitt 7 000 per vardag. Ett säkerhetssystem, som siktade till fulländning av säkerhetsanordningarna, skulle bli mycket dyrbart och så tungrott att postverket inte skulle kunna fungera effektivt och därmed inte upprätthålla en godtagbar service. Säkerheten, kostnaderna samt kravet på effektivitet och service är faktorer som postverket alltid måste väga mot varandra. De senaste åren har postverket successivt förbättrat säkerhetsanordningarna till priset av i vissa fall kraftigt ökade kostnader.

Jag anser att postverket bör fortsätta sitt arbete med att förbättra

*Ang. säkerheten
vid transport av
värdepost*

säkerheten vid de värdetransporter som utförs. Viktiga frågor i sammanhanget är om det går att begränsa dels antalet värdetransporter, dels den transporterade penningmängden. Postverket har nyligen beslutat att föreslå berörda myndigheter och penninginstitut en gemensam genomgång av dessa frågor med syfte att åstadkomma alla sådana riskförebyggande åtgärder som är praktiskt möjliga att genomföra. Jag anser det värdefullt att en sådan genomgång kommer till stånd, och jag förutsätter att resultatet av denna - tillsammans med de ytterligare åtgärder beträffande själva transportererna som postverket kommer att vidta - leder till en förbättring av säkerheten vid värdetransporter.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min enkla fråga. Jag finner att svaret är positivt. Jag utläser ur det att kommunikationsministern vill medverka till att skärpta säkerhetsbestämmelser utfärdas.

Min fråga föranleddes av den uppmärksammade rånkuppen mot en postbil i Halland för en tid sedan. I detta sammanhang avslöjades enligt min mening stora bristfälligheter när det gäller säkerhetssystemet för transport av värdepost. Bl. a. var den bil som värdeposten transporterades med inte utrustad med vare sig kommunikationsradio eller andra säkerhetsanordningar. Bilföraren hade med andra ord inget som helst skydd vid eventuellt rånförsök. Jag anser detta vara särskilt upprörande med hänsyn till att antalet sådana brott ökar.

Enligt min uppfattning skulle betydligt större och säkrare transporter av värdepost kunna ske medelst järnväg. Så långt möjligt borde man därför undersöka SJ:s möjligheter att i största möjliga utsträckning överta denna del av postens verksamhet. Det synes emellertid som om man vid SJ vore obenägen att utföra dessa transporter.

Det kan nämnas att SJ 1968 slutade att framföra bl. a. två tåg, som posten använde för posttransport Halmstad -Göteborg. Posten tvingades inrätta bilpostföring på denna linje med kostnadsökning som följd, och resenärerna hänvisades till bussar. Såväl postbilen som bussarna ökade trafiken på den redan hårt belastade väg E 6. I relation till de uppkomna olägenheterna var SJ:s ekonomiska vinst på indragningarna mycket obetydlig.

Jag är medveten om att statsrådet inte kan redovisa i detalj de säkerhetsbestämmelser som gäller vid transporter av värdepost och som kommer att gälla i fortsättningen. Jag anser emellertid att de inträffade händelserna i hög grad aktualiserar en avsevärd skärpning på området. Det gäller ju inte bara att söka rädda de stora summor pengar det kan vara fråga om utan också - och det är desto mer angeläget - att skydda de människor som har i uppdrag att sköta om transportererna.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Även jag ber att få börja med att tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Utan tvivel har det väckt mycket stor förvåning att postverkets värdetransporter äger rum under sådana förhållanden som blivit kända i samband med rånöverfallet söder om

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. säkerheten
vid transport av
värdepost*

Kungsbacka den 1 november. Närmast ofattbart verkar det att man låter en ensam individ i en vanlig skåpbil med en last av tre värdepostsäckar och en säck innehållande 1 314 000 kronor i sedlar färdas i mörker mellan Varberg och Göteborg. Och detta sker i en tid då vi har att notera en våldsam och ständigt ökande brottslighet i vårt land. För många förefaller detta verkligen vara att utmana ödet.

Statistiken över postöverfall är eljest sådan att den borde ge anledning till ordentliga säkerhetsåtgärder. Enbart åren 1969–1971 har i fråga om överfall mot postanstalter förekommit 69 rån och 20 rånförsök. Rånen kostade postverket 446 554 kronor i förluster. Och tidigare har förekommit ett uppmärksammat överfall mot transport. Det var den gången mot en stillastående lastbil under ilastning vid lastbrygga. Om jag förstått saken rätt, var postverkets förlust den gången 550 000 kronor.

Det har i den allmänna debatten anförts att det är naturligt att postverket ej har någon försäkring utan att verket självt tar penningförlusterna. Därmed må vara hur som helst, men jag vill också föra in i bilden att det mest upprörande är att man genom så här otillfredsställande säkerhetsanordningar utsätter människor för uppenbar risk för kroppsskada – ja, rent av risk för livet. Dessutom är det ingen överdrift att påstå att man faktiskt inleder brottslingar i direkta frestelser genom uppenbart otillfredsställande skydd av värdetransporterna. För övrigt är det förtjänt att uppmärksammas att det visserligen finns vissa säkerhetsbestämmelser för dessa transporter men att dessa i det nu aktuella fallet, såvitt utredningen hittills givit vid handen, icke följts – ja, rent av ej varit kända av vederbörande.

Av svaret framgår nu att postverket beslutat att föreslå myndigheterna en gemensam genomgång av dessa frågor med syfte att åstadkomma riskförebyggande åtgärder. Ja, det är sannerligen hög tid. Kommunikationsministern finner det värdefullt att så sker, och det är helt naturligt. Något annat besked från hans sida vore ju otänkbart.

Jag skall inte förlänga debatten ytterligare utan endast avslutningsvis vädja till statsrådet Norling att se till att det snarast blir en annan ordning i fråga om postverkets värdetransporter än den som Kungsbackafallet avslöjat. Det har allmänheten men främst de som skall utföra dessa transporter rätt att kräva.

Än en gång tack för svaret!

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Ett par tre frågor har väl ingått i såväl herr Börjessons i Falköping som herr Schöotts repliker – eller rättare sagt har behovet av viss konkretisering påpekats.

Jag nämnde i mitt svar att postverket successivt förbättrat säkerhetsanordningarna. Det faller av sig självt att jag inte här kan redogöra för samtliga åtgärder som vidtagits, men jag kan som exempel ändå nämna ökat antal transporter med polisbevakning, ökat antal transporter med dubbelbemanning och – med anledning av vad herr Börjesson sade – ökad användning av kommunikationsradio, vidare förbättrade låsanordningar på bilarna samt körning på dagtid i större utsträckning än nu. Jag kan som exempel också nämna att i Stockholm hyr postverket de tre

bepansrade specialbilar som finns i det här landet för penningtransporter. Postverket utreder för närvarande frågan om anskaffande av ett antal egna bepansrade fordon för värdetransporter.

Jag vill återknyta till vad jag sade förut, nämligen att postverket ombesörjer ca 7 000 värdetransporter per dag. Skulle alla dessa transporter skyddas på så sätt att man använder bl. a. specialbilar, dubbelbemanning och kommunikationsradio, skulle det bli fråga om en kostnad av uppskattningsvis ett par hundra miljoner kronor per år eller en fördubbling av postverkets totala kostnader för de inrikes transportererna för såväl värdepost som för annan post.

Herr Börjesson i Falköping snuddade också vid frågan om ett ökat användande av järnvägen för transporter. Postverket utnyttjar alla typer av transportmedel för att få fram posten. När det gäller s. k. mellanområdestransporter av värdepost går redan nu drygt 75 procent med järnväg. Resten är ungefär jämnt fördelad på flygtransporter och landsvägstransporter.

Det ur säkerhetssynpunkt allra bästa transportmedlet bedöms ju vara flyget. Postverket utnyttjar också inrikesflyget maximalt, och 40 ton post skickas varje dag med flyg i detta land. När det gäller ytbefordran kan ur säkerhetssynpunkt inte det ena eller andra alternativet entydigt förordas. Det sker en avvägning i varje särskilt fall, om man skall utnyttja t. ex. järnväg eller om skall använda biltransport.

Postverket har efter postrånet mellan Varberg och Göteborg vidtagit säkerhetsförbättrande åtgärder, bl. a. på den aktuella sträckan.

Herr Schött kom också via den statistik som han refererade något in på frågan om säkerheten i postkassorna. Jag vill nämna att jag med oro följt den kraftiga ökningen av överfallen det senaste året mot postanställda i kassorna, och även här har postverket vidtagit vissa åtgärder, bl. a. dubbelbemanning på vissa postanstalter. Trots det ökade antalet rån har rånarna genom de åtgärder som postverket vidtagit för att minska kassahållningarna inte kommit över mera pengar än tidigare.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det senaste kompletterande svaret på min fråga. Jag noterar med tillfredsställelse, att man har tagit ad notam vad som inträffat i Halland och att man skärpt säkerhetsbestämmelserna vad gäller befordran av värdepost. Som jag antydde i mitt svar krävde jag inte -- av helt naturliga skäl -- att kommunikationsministern skulle lämna en redogörelse för hur de säkerhetsbestämmelser som kommer att gälla i fortsättningen beträffande transport av värdepost kommer att se ut. För mig är det väsentligast att jag får besked om att värdetransporterna i fortsättningen skall ske under betryggande former. Jag är medveten om att man inte kan få hundra procentigt skydd, absolut inte. Kostnaderna skulle då bli orimliga, men ett bättre skydd än nu är något att eftersträva. Jag betraktar det som ett löfte från kommunikationsministern att han skall se till att man verkligen får ordentliga säkerhetsbestämmelser, bestämmelser som inte bara gäller på papperet utan också följs i praktisk handling.

Tisdagen den
16 november 1971

Ang. konsekvenserna av regeringens politik i EEC-frågan

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Även jag ber att få tacka för kompletteringen av statsrådets svar -- också jag anser att man inte kan ha dessa betryggande säkerhetsåtgärder kring alla transporter, men å andra sidan är ju inte alla transporter miljontransporter. Av statsrådets senaste inlägg framgår emellertid tydligt att statsrådet följer detta ärende med stor uppmärksamhet, och det är jag tacksam för, liksom för de förbättringar som tydligen redan vidtagits.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Ang. konsekvenserna av regeringens politik i EEC-frågan

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Hovhammars* (m) i kammarens protokoll för den 21 oktober intagna fråga, nr 316, och anförde:

Herr talman! Herr Hovhammar har frågat mig vilka konsekvenser regeringens hittills förda politik i EEC-frågan haft när det gäller utländska investeringar i Sverige, vilka vi gått miste om.

Några tecken på att regeringens EEC-politik skulle ha en negativ inverkan på intresset från utländsk sida att investera i Sverige finns inte.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga, även om jag måste konstatera att jag är litet förvånad över hur lätt handelsministern avfärdade det problem som jag har berört.

Med min fråga har jag velat ge uttryck för den påtagliga oro som vi inom näringslivet känner inför de förestående förhandlingarna med Gemensamma marknaden. Under senare tid har ett icke obetydligt antal svenska företagare sett sig nödsakade att etablera dotterföretag i EEC-området. Det finns flera skäl till det, bl. a. närhet till marknaden. Ett annat skäl är det ovissa svenska förhandlingsresultatet och en, måste jag tyvärr säga, allmän osäkerhet i fråga om vilken ståndpunkt den svenska regeringen skulle ta. Vi har således kunnat konstatera att resurser i form av kunnande och kapital har lämnat landet för en tryggare tillvaro inom EEC. Denna sida av saken är vid det här laget ganska välkänd, och jag avstår därför från ytterligare kommentarer.

Men, herr talman, det finns en annan sida och mindre kända konsekvenser av den hittills förda svenska EEC-politiken: Vi har gått miste om utländskt kapital och kunnande, dvs. utländska investeringar. När den svenska regeringen började sväva på målet i fråga om sin inställning till Gemensamma marknaden och sedermera även, som alla vet, backade ut från sin tidigare associationsansökan reagerade naturligtvis utländska intressenter i Sverige. Regeringen må ha vilka motiv som helst för sina turer i EEC-frågan, herr statsråd, men fakta kvarstår:

1. att Sverige gått miste om nyetablering av utländska företag;
2. att Sverige gått miste om utbyggnad av redan etablerade utländska företag; samt

3. att svenska företag gått miste om förvärv av tillverkningslicenser från utländska företag, speciellt japanska och amerikanska. Licenstillverkningen var avsedd för hela den europeiska marknaden.

Utöver dessa för oss negativa faktorer – avståndet till den stora marknaden i Europa och den begränsade köpkraft som vårt lilla land kan erbjuda – kommer regeringens, enligt vad vi hittills delgivit, begränsade avtal med EEC. Det finns många exempel på företag som kommer att drabbas hårt. Jag kan nämna ett företag i Trollhättan med utländska ägarintressen. Det är ett företag inom legeringsindustrin som sysselsätter 700 personer. Det exporterar 40 procent av sin tillverkning, främst till England. Exporten av egna produkter har ökat kraftigt de senaste åren och var 1970 uppe i 85 miljoner kronor. Det handlar alltså om ett efter svenska förhållanden synnerligen stort företag. Dess produkter kommer att drabbas mycket hårt. Detta är ett exempel, herr talman, i denna ekvation.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag har numera inte så högt ställda krav på herr Hovhammars saklighet och sanningsenlighet i EEC-debatten. Men innan han drar i gång en diskussion om utländska investeringar i Sverige tycker jag ändå att han borde ha gjort någon liten ansträngning att ta reda på vad som faktiskt har hänt.

Det finns en statistik över de ansökningar för införsel av kapital som gjorts av utländska investerare i riksbanken. Den visar med all önskvärd tydlighet att de utländska investeringarna i Sverige under de senaste åren har legat på en högre nivå än de någonsin tidigare har gjort. Då måste man ju fråga sig hur herr Hovhammar har kunnat nå den helt motsatta slutsatsen att detta intresse skulle ha minskat.

Det här intresset har inte heller visat någon avtagande tendens under den allra senaste tiden; det är ju då vi skulle ha gjort alla de många tureerna i EEC-frågan som herr Hovhammar talade om. Om vi tar fjolåret, ser vi att vi hade investeringar beviljade till ett belopp av nära 800 miljoner kronor. Det är den högsta siffra som vi har haft under åren efter 1960, bortsett från år 1968. Under första halvåret 1971 beviljades tillstånd till ett belopp av ca 400 miljoner, dvs. ungefär hälften av vad som beviljades i fjol. Jag kan helt enkelt inte få in i mitt huvud hur detta av någon – inte ens av herr Hovhammar – kan tas till intäkt för slutsatsen att detta intresse skulle ha minskat.

Sedan kan jag bara, eftersom herr Hovhammar drar in den i det här sammanhanget kanske inte helt relevanta frågan om svenska företags investeringar i utlandet, konstatera att han dock inte går så långt som sin partiordförande, som mer eller mindre direkt uppmanar svenska företag att sluta investera i Sverige.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag har här dragit fram ett enda exempel, men det finns många andra. Detta företag i Trollhättan, som sysselsätter så pass många människor, är i dag verkligen allvarligt hotat. Man känner det så; jag har

Ang. konsekvenserna av regeringens politik i EEC-frågan

talat med vederbörande företagsledning. Att de ferrolegeringar som det här handlar om av allt att döma kommer att tullbeläggas drabbar företaget hårt, herr statsråd, och därmed även de anställda. Det är en sak som är fullständigt säker, och det går an att kontrollera uppgifterna.

Detta är som sagt ett exempel. Jag kunde dra fram ytterligare några, men tiden tillåter inte det. Jag vill bara tillägga att jag anser det mycket förvånansvärt att man från regeringens sida inte har uppmärksammat de återhållna utländska investeringarna i Sverige, som ändå är ett faktum. Jag vill erinra om att statsrådet själv var närvarande om jag inte minns fel – vid ett informationsmöte som Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund anordnade kring EEC-frågan, jag tror det var i april månad i år. I ett anförande inför den församlingen sade direktör Hans Stahle från Alfa-Laval, som ju är ett ganska betydande svenskt exportföretag, bl. a. följande:

”Det har kommit till min kännedom ett aktuellt exempel, där mycket långt komna förhandlingar mellan ett svenskt företag och ett amerikanskt om licenstillverkning i Sverige av en viss produkt avscende hela europamarknaden strandade när det amerikanska företaget erfor, att Sverige ej eftersträvade fullt medlemskap i EEC. Det amerikanska företaget föredrog i den situationen att få sin produkt tillverkad i ett EEC-land.”

Detta är, herr statsråd, ett annat exempel, och jag tycker att det är ganska talande. Om herr statsrådet inte tror så mycket på vad jag säger som enkel riksdagsman, kanske han tror litet mera på vad Hans Stahle har sagt; det är i alla fall en även i regeringens kretsar ganska känd och erkänd person.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Naturligtvis har herr Stahle vid sina affärskontakter träffat på företag som av flera skäl kan finna andra länder mera intressanta att investera i än Sverige, och det är också möjligt att man bland dessa skäl har åberopat EEC-frågan. Men det herr Hovhammar hävdar är någonting helt annat, nämligen att det utländska intresset för att investera i Sverige skulle ha avtagit. Jag försökte visa med siffror vad som faktiskt har inträffat, men det hindrar naturligtvis inte herr Hovhammar att fortsätta att påstå att detta intresse ständigt minskar.

Låt mig säga om det här konkreta fallet – företaget i Trollhättan, som naturligtvis är bekymrat över dessa ferrolegeringars framtid på tullområdet – att frågan också bekymrar mig. Men be då företaget i fråga att lugna sig några månader till dess att förhandlingarna har hunnit slutföras. Ferrolegeringarna finns på en lista som ännu inte är slutgiltigt fastställd av EEC, och man antyder möjligheten av krav på någon form av specialbehandling eller specialarrangemang. Ännu vet vi inte alls vad detta innebär – en fråga fem till sex år förlängd övergångstid eller något annat – men det är verkligen inte detsamma som vad herr Hovhammar antyder, nämligen att tullarna på dessa varor skall bestå i all framtid. Jag tror att svenska företagare i allmänhet har så pass goda nerver att de kan vänta några månader medan förhandlingarna pågår och inte så här i förskott tar ut ett nederlag. Om de på grund av vad som mer eller mindre kan

betraktas som ett rykte från Bryssel är beredda att skrota det de investerat här i Sverige och ge sig i väg utomlands, då undrar man på hur pass goda grunder företaget i allmänhet fattar sina investeringsbeslut.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. verkningarna av den danska importavgiften

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Henmarks* (fp) i kammarens protokoll för den 22 oktober intagna fråga, nr 319, och anförde:

Herr talman! Herr Henmark har frågar mig om jag är medveten om att den danska importavgiften drabbar vissa företag och samhällen särskilt hårt och vilka åtgärder jag i så fall avser vidta för att lindra följderna härav.

Kommerskollegium har på regeringens uppdrag haft överläggningar med näringslivet om effekterna av det danska beslutet. Det har härvid framgått att vissa företag kan drabbas särskilt av importavgiften. På basis av kollegiets undersökning har regeringen hos danska regeringen begärt ytterligare undantag från avgiften för varor, där den svenska produktionen drabbas särskilt hårt.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret. Tydligen har genom de undersökningar som regeringen har gjort också besannats vad jag sade i min fråga — att en hel del företag har drabbats alldeles särskilt hårt.

När det gäller att åtgärda detta kan man väl inte riktigt vara nöjd med svaret. Här sägs att man har gjort en hänvändelse till danska regeringen att få ytterligare undantag. Det är bra om det kan ske, men över den danska regeringen råder vi ju inte i Sverige, inte ens handelsministern, utan det kan också bli ett nej. De åtgärder som då kommer i fråga är närmast vad jag tyckte skulle vara intressanta att få klarlagda. Skall dessa företag som redan har lidit rätt mycket vänta med att få sin börda avlyft av det allmänna intill den tidpunkt då företagen inte kan existera längre utan måste säga upp sina arbetare och lägga ned driften — då kommer ju samhället att få bära bördan. Eller kan man tänka sig att denna åtgärd — att lyfta bördan från det enskilda företaget över till det allmänna — kan vidtas i så god tid att företaget alltjämt kan existera, kan ha kvar sin arbetarstam och fortsätta sin produktion?

Åtminstone i Skåne, i de områden som ligger närmast Danmark, finns många företag som till övervägande delen har sin tillverkning inriktad på export till Danmark. För dem är Danmark liksom en andra hemmamarknad, och för dem är detta en särskilt allvarlig sak.

Jag vill således ställa ännu en fråga till handelsministern. Kan statsrådet säga om svenska regeringen har förberett några åtgärder för den händelse danska regeringen svarar nej på den hänvändelse som nu har gjorts? Vilka åtgärder är det, och när kan de tänkas bli effektuerade?

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. verkningarna
av den danska im-
portavgiften*

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Mitt svar till herr Henmark är kort och gott: Låt oss nu inte ta ut några sorger i förskott. Låt oss vänta och se hur den danska regeringen och det danska folketinget behandlar denna fråga, och låt oss sedan begrunda om något måste göras och i så fall vad.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! De där sorgerna är inte uttagna i förskott. Jag tror att det är en hel del företagsledare som redan vrider sina händer och funderar över hur företagen skall klara sig. Därför tror jag att de behöver ett snabbt svar, och jag tycker nog att det kan ta alltför lång tid att vänta på det danska svaret och sedan börja planera vad vi skall göra. Vi bör ha en plan innan dess.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Om jag inte är alldeles fel underrättad behöver vi inte vänta längre än till nästa vecka. Då lär vi få det danska svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. exportfrämjande åtgärder

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Ericssons i Ätvidaberg (fp) i kammarens protokoll för den 27 oktober intagna fråga, nr 328, och anförde:

Herr talman! Herr Ericsson i Ätvidaberg har frågat mig om jag är beredd vidta ytterligare exportfrämjande åtgärder med hänsyn till sysselsättningsläget och tendenserna till ökad protektionism.

Jag vill svara herr Ericsson att en kraftig förstärkning pågår inom den exportfrämjande verksamheten. Under detta budgetår upprättas handelssekreterarkontor i Düsseldorf, Stuttgart, Milano, Budapest och Houston. Reformerna, som riksdagen beslutat om tidigare, avser specialiserad marknadsassistans åt företagen. De kommer att tjäna sina syften särskilt väl i rådande läge.

Vidare vill jag hänvisa till att det speciella branschstödet som utgår till textil- och konfektionsindustrierna förstärks med 2,5 miljoner kronor till exportfrämjande åtgärder om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag i propositionen om konjunkturstimulerande åtgärder.

Exportfrämjande åtgärder avseende budgetåret 1972/73 kommer att redovisas för riksdagen i 1972 års statsverksproposition.

Herr ERICSSON i Ätvidaberg (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret och för den positiva ton som låg i detta. Det är klart att det gör att man ställer förväntningar på nästa års statsverksproposition och på de åtgärder som där kan tänkas.

Svensk industris framgångsrika exportexpansion under de senaste decennierna har skett i ett mycket gynnsamt handelspolitiskt klimat.

Begrepp som OEEC, EFTA och Kennedyrundan symboliserar den frihandelspolitik som möjliggjort exportindustrins framgångar, framgångar som varit en förutsättning för det svenska välfärdssamhällets utbyggnad.

Men nu mörknar det över vägen. Nixons och Kragss s. k. utspel ger anledning att fråga om frihandelsperioden är slut och om vi på nytt skall konfronteras med den kortsynta nationalismens och protektionismens politik. Det ena landets skyddsåtgärder leder lätt till motåtgärder. Protektionism är som rabies, den smittar.

I Sverige måste vi stå fast vid frihandelspolitiken -- både av ideella och av praktiska skäl. Men vi behöver i alla avseenden se om vårt hus för att se till att vi kan bevara vår konkurrenskraft och övervinna de handelshinder av alla de slag som reses i vår väg.

Marknadsföringen utomlands blir ju också allt viktigare, ju mer vi avlägsnar oss från beroendeförhållandet till råvarusidan och mer och mer blir beroende av andra produkter, framför allt inom verkstadsindustrins område. Exportföreningen och exportrådet för den mindre industrin har till handelsdepartementet framlagt specificerade förslag på åtgärder som kan understödja företagets egna exportansträngningar. De här förslagen innebär att det nuvarande anslaget på 5 miljoner kronor skulle ökas till 7,4 miljoner kronor, och det tycker jag är ganska blygsamt belopp, om man betänker att företagen i sin marknadsföring utomlands ju lägger ned hundratals miljoner. Anslagen från handelsdepartementet kan emellertid rätt insätta ge en ytterst värdefull spets på företagens insatser.

Jag hoppas att vi kommer att få uppleva den här positiva tankegången i budgeten, och jag hoppas också att det kommer att synas på herr Feldts förmåga att få finansministern att satsa litet, litet grand mera pengar på detta.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om obligatorisk varudeklarationsmärkning av extra utrustning av mopeder och cyklar

Herr handelsministern FELDT erhöi ordet för att besvara herr *Peterssons* i Röstånga (fp) i kammarens protokoll för den 27 oktober intagna fråga, nr 333, till herr kommunikationsministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Petersson* i Röstånga har frågat chefen för kommunikationsdepartementet om han vill medverka till obligatorisk VDN-märkning av extra utrustning för mopeder och cyklar (t. ex. barnsitsar och styren) för att därigenom försöka begränsa olyckor som direkt föranleds av sådan utrustnings felkonstruktion och bristande hållfasthet.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Det är en angelägen konsumentpolitisk uppgift att begränsa olyckor till följd av brister i olika produkter. Inom handelsdepartementet förbereds för närvarande en proposition angående riktlinjer för samhällets konsumentpolitik och organisation av denna verksamhet. Därvid

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Om obligatorisk
varudeklarations-
märkning av extra
utrustning av mo-
peder och cyklar*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. tidpunkten
för tillsättandet av
en utredning om
kostnadsfördel-
ningen mellan stat
och kommun, m. m.*

övervägs frågan hur konsumentskyddet skall kunna förstärkas i bl. a. sådana fall som frågeställaren avser.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Alltför ofta framställs extra utrustning till mopeder och cyklar av för låg kvalitet och av en konstruktion som direkt saboterar trafiksäkerheten. Vissa farliga detaljer kan bli en ren modefluga, och andra detaljer brister i hållfasthet, eftersom man i konkurrenssyfte använder för svagt och för billigt material.

Jag tackar handelsministern för det positiva svaret och avvaktar med stora förväntningar den kommande propositionen.

I min fråga har jag exemplifierat två saker, som alltför ofta inte skapar bara olyckstillbud utan även svåra olyckor, därav några med dödlig utgång. Vägtrafikförordningen föreskriver hur en cykel skall vara utrustad. Den stadgar också åldersregler för den som vill skjutsa någon och föreskriver hur fordonet i så fall skall vara utrustat. Men den säkerhet som vägtrafikförordningen sålunda skall värna om elimineras delvis, om samtidigt sådan utrustning kommer till användning som skapar olyckstillbud och som, när olyckan är framme, inte stoppar för påfrestningarna. Utrustningen som man litade och trodde på höll inte i det avgörande ögonblicket.

Jag föreställer mig att man inom varudeklarationsnämnden ganska lätt kan presentera normer för varans funktion och hållfasthet, sett från trafiksäkerhetssynpunkt. Därmed bör man lätt kunna säga huruvida vara kan godkännas eller inte. En allmän VDN-kontroll av de produkter det här gäller skulle enligt min bedömning ta bort en del av de helt onödiga olyckor som nu ofta förekommer och som beror på viss extra utrustnings felkonstruktion och bristande kvalitet.

Jag tackar handelsministern än en gång för svaret och avvaktar propositionen som är aviserad att snart framläggas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Ang. tidpunkten för tillsättandet av en utredning om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun, m. m.

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Engströms (vpk) den 14 oktober framställda interpellation, nr 132, och anförde:

Herr talman! Herr Engström har ställt fyra frågor till mig rörande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Jag kommer att besvara frågorna i tur och ordning.

1. Den av riksdagen begärda utredningen rörande kommunernas ekonomiska situation kommer att tillsättas inom den närmaste tiden. Direktiv håller för närvarande på att utarbetas inom finansdepartementet.

2. Nagot program för att staten skall överta kostnaderna för folkpensionärernas bostadstillägg föreligger inte. Denna fråga ingår som en del av de uppgifter som den kommande utredningen om kostnads-

fördelningen har att behandla.

3. Regeringen har i dagarna förelagt riksdagen förslag om höjda bostadstillägg för barnfamiljer och om ökade driftbidrag för barnstugeverksamheten. Ställningstaganden till övriga i frågan berörda områden kommer att redovisas i statsverkspropositionen.

4. Några speciella åtgärder som berör de kommunala lånemöjligheterna är inte aktuella. Dessa frågor får regleras inom de villkor som den allmänna kreditmarknadspolitiken vid varje tillfälle anger.

Herr ENGSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för interpellationssvaret, även om det var korthugget och inte ställde i utsikt några snabba åtgärder från regeringens sida för att lätta den kommunala skattebördan. Finansministern går inte in på de bakomliggande orsakerna till den snabba ökningen av kommunalskatterna, och han undviker som vanligt att ta upp det som är själva kärnfrågan i kravet på en omfördelning av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna, nämligen fördelningsspekten. Kommunalskatten är vid sidan av mervärdeskatten den skatt som drabbar låg- och medelinkomsttagarna hårdast.

Kommunalskatterna ökade från 1960 till 1971 med 54 procent. Det skedde samtidigt med skärpningen av den indirekta beskattningen – först genom omsättningsskatten och sedan genom mervärdeskatten och dess höjning.

Förutom att staten lagt på kommunerna nya kostnadskrävande uppgifter har staten också ökat pålagorna genom skärpt indirekt beskattning och arbetsgivaravgift.

Bäst kan man kanske avläsa effekten av de nya pålagorna i en kommun som Göteborg, som samtidigt är både primärkommun och landstingskommun. På Kommunförbundets kongress uppgavs att för Göteborg enbart den senaste momshöjningen kostar 80 öre per skattekrona och arbetsgivaravgiften 40 öre. Enbart de senaste pålagorna motsvarar alltså en utdebitering på 1:20, vilket kommunerna inte fått någon kompensation för.

Samtidigt som de orättvisa kommunalskatterna och den indirekta beskattningen skärpts mycket kraftigt har det förts en politik, där skatterna på bolag och stora förmögenheter spelar en allt mindre roll för statens skatteintäkter. Bolagen svarade år 1950 för 15,3 procent av statens skatteintäkter och år 1970 för endast 4,5 procent. Förmögenhetsskatten svarade år 1950 för 2,8 procent av statens skatteintäkter och år 1970 för knappt 1,2 procent.

Jag nämner de här siffrorna av kapitalvinstskatternas minskade andel i statens skatteintäkter därför att jag menar att man måste ha en helhetssyn på skattepolitiken när man diskuterar kommunalskatterna och kräver att staten skall överta en större andel av kommunernas kostnader.

Den skattepolitik som förts och som inneburit en inkomstfördelning till förmån för de rika måste brytas. Detta är det helt avgörande motivet för att staten skall överta en större andel av kommunernas kostnader. Staten har, till skillnad från kommunerna, möjlighet att göra en omfördelning av den totala skattebördan, bl. a. genom en skärpt

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. tidpunkten
för tillsättandet av
en utredning om
kostnadsfördel-
ningen mellan stat
och kommun, m. m.*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. tidpunkten
för tillsättandet av
en utredning om
kostnadsfördel-
ningen mellan stat
och kommun, m. m.*

kapitalvinstbeskattning. Staten har, i motsats mot kommunerna, möjlighet att skaffa nya inkomstkällor, t. ex. genom att driva vinstgivande företag. Staten kan göra en total prioritering också av utgifterna och t. ex. sänka militärutgifterna. Det är orimligt att vi skall betala över 7 miljarder kronor om året i militärutgifter samtidigt som kommunerna inte får resurser att klara angelägna behov utan att ytterligare pressa de mycket orättvisa kommunalskatterna i höjden.

Staten kan också vidta effektivare åtgärder för att stoppa skatteflykten, som gång på gång är på tal när det kommer fram att man trots ökade insatser för att kontrollera fortfarande har en betydande skatteflykt, som framför allt drabbar staten, därför att stora inkomsttagare kan dra undan pengar från beskattning. Därigenom kommer de ju i mycket högre grad ifrån progressiviteten — den statliga skatten är som bekant progressiv.

När jag skrev min interpellation kände jag bara till medelutdebiteringen för år 1971, som då var 22:54. Sedan dess har landstingen och nästan alla kommunerna fastställt skattesatser för 1972. En av dagstidningarna har kartlagt utdebiteringen för samtliga kommuner. Det visar sig att närmare en tredjedel ligger på eller över 25-kronorsstrecket, två tredjedelar ligger på eller över 24-kronorsstrecket. Den genomsnittliga utdebiteringen torde nu ligga närmare 24 kronor. Kommunförbundets kommunalekonomiska avdelning har förutsatt en genomsnittlig kommunal utdebitering på 25 kronor år 1975, men blir det samma takt i kommunalskattehöjningarna nästa år som vi har haft de två senaste åren, kommer vi över en genomsnittlig kommunal utdebitering på 25 kronor redan för år 1973. Det är inte många år sedan finansministern själv angav 20 kronor som gräns för den kommunala utdebiteringen. Det finns nu kommuner som fått plocka fram eller som börjat snegla på 30-kronors Tabellen.

Kommunerna har i år varit mycket restriktiva i sin budgetbehandling. I en del fall har man lyckats klara oförändrad skatt, i många fall har man genomfört mindre höjningar. I vissa fall har höjningarna varit ganska kraftiga. Många kommuner har för att undvika skattehöjning eller för att göra skattehöjningen så liten som möjligt i stället höjt taxorna, särskilt vatten- och avloppstaxorna. För de lägre inkomsttagarna innebär detta att kastas ur askan i elden. Om kommunalskatten är orättvis mot de lägre inkomsttagarna, gäller detta i dubbel måtto beträffande taxehöjningarna.

Vänsterpartiet kommunisterna har under mycket lång tid drivit kravet på en omfördelning av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Vi har menat att det inte behövs några långa och tidsödande utredningar, och vi har anvisat konkreta områden där staten i första hand bör gå in med grundbidrag eller ökade bidrag. Vi har vidare krävt kompensation till kommunerna för mervärdeskattens höjning, och vi har krävt att kommunerna skall befrias från arbetsgivaravgiften. Kommunerna får ju enligt lag inte bedriva vinstgivande verksamhet, och då måste man ställa frågan varför kommunerna skall likställas med andra arbetsgivare när det gäller att betala avgifter.

Det finns nu en mycket kraftig opinion ute i kommunerna för snabba åtgärder från statens sida för att lätta den kommunala skattebördan. Svenska kommunförbundets kongress nöjde sig inte med att bara kräva

att den av riksdagen beslutade utredningen om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun snabbt skall komma i gång. Man krävde också omedelbara statliga insatser på bestämda områden: ökade bidrag till kommunernas väghållning och för utbyggnad av barnstugeverksamheten, ökade statliga anslag till bostadstillägg och statliga grundbidrag för pensionärernas bostadstillägg samt ökade lånemöjligheter för kommunerna. Dessa krav har ju sedan konkret framförts till regeringen i en skrivelse från Kommunförbundets styrelse.

Statens politik gentemot kommunerna får verkligen en hård dom i Kommunförbundets skrivelse till regeringen. Det är inte nog med att staten uppdrar åt kommunerna att klara både uppgifter och utgifter på en rad områden. När det gäller kommunernas väghållning följer staten enligt Kommunförbundets styrelse inte ens de författningssenliga bestämmelserna om statsbidrag utan betalar mindre än vad man skall göra.

Till kommunernas svårigheter hör i hög grad också de minskade lånemöjligheterna och de skyhöga räntor kommunerna i många fall tvingas betala för att över huvud taget få låna. Det är orimligt att man skattevägen skall finansiera mycket långfristiga investeringar som till liten del kommer en stor del av dagens skattebetalare till godo. Den starka försämringen av lånemöjligheterna framgår av lånesiffrorna för 1950–1960-talen. 1952 lånefinansierade kommunerna 78 procent av sina nettoinvesteringar. 1960 hade lånefinansieringsdelen sjunkit till 50 procent och 1969 till bara 40 procent. Låneandelen torde snarare ligga lägre i dag än 1969. Finansministern uppgav själv på Kommunförbundets kongress att den förra året var ungefär 100 miljoner kronor lägre än året dessförinnan. På tjugio år har alltså låneandelen för kommunernas investeringar sjunkit ungefär till hälften, och skatteandelen har fördubbats. Det har sin mycket dryga andel i de snabbt ökade kommunalskatterna.

Mot den här bakgrunden ställde Kommunförbundets kongress med skärpa också kravet att kommunerna måste få en ökad låneandel. I den skrivelse Kommunförbundets styrelse ställt till regeringen understryks också den synnerligen besvärande likviditetssituation många kommuner hamnat i på grund av att man inte får låna pengar för den ökade investeringsvolymen.

Herr talman! Jag har här kortfattat redogjort för de problem som finns och de krav som ställts, och jag skall mot den bakgrunden kortfattat gå in på de svar finansministern gett på mina frågor.

Svaret på den första frågan är ju ingen nyhet. Finansministern har redan som svar på enkla frågor från fru andre vice talmannen Nettelbrandt och en centerpartist meddelat att regeringen nu tänker effektuera riksdagens beslut och tillsätta en utredning om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Till skillnad från dem som ställde enkla frågor och fick svar på dessa tänker jag inte hoppa högt av glädje över att regeringen nu följer riksdagens beslut. Frågan om ändrad kostnadsfördelning stat–kommun har ju stått på dagordningen ett årtionde, varför det är på tiden att den av riksdagen två gånger begärda utredningen äntligen kommer till stånd.

På min andra fråga, när regeringen avser att lägga fram förslag om

*Ang. tidpunkten
för tillsättandet av
en utredning om
kostnadsfördel-
ningen mellan stat
och kommun, m. m.*

statliga grundbidrag för folkpensionärernas bostadstillägg, svarar finansministern att det ännu inte föreligger något program för detta och att frågan ingår som en del av de uppgifter som den kommande utredningen om kostnadsfördelningen har att behandla.

Värriksdagen uttalade sig ju för att frågan om grundbidrag till pensionärernas bostadstillägg skall lösas med förtur. Finansministern får säkert såväl skattebetalarnas som kommunernas och riksdagens välsignelse om han snabbt lägger fram ett förslag. Det här behöver man inte blanda in i den stora utredningen. Behövs det utredning går det väl snabbt att avverka den här frågan så att förslag kan framläggas i statsverkspropositionen. Finansministern har väl någon mening om tidpunkten, och jag vill konkret fråga: Är finansministern beredd att verka för att det snabbt kommer fram förslag till riksdagen på den här punkten?

När det gäller min tredje fråga, om regeringen är beredd att snabbt tillmötesgå kommunernas krav på ökade statliga bidrag till kommunerna för i första hand snabb utbyggnad av barnstugorna, för kommunernas våghållning och bostadstillägg till barnfamiljer, hänvisar finansministern till att ställningstagande till övriga frågor utöver bostadstilläggen och bidrag till barnstugeverksamheten kommer att redovisas i statsverkspropositionen. I förgrunden skjuter finansministern de lagda förslagen om höjda bostadstillägg och ökade driftbidrag till barnstugorna.

Hur skall man tolka det här? Är det allt vad regeringen tänker åstadkomma när det gäller barnstugorna? Vi får väl återkomma till detaljerna i propositionen om ökade bostadstillägg och driftbidrag när propositionen kommer upp till behandling i riksdagen. Jag skall nöja mig med att ta upp huvudfrågan.

Det är ju en mycket märklig koppling regeringen har gjort här mellan bostadstillägg och driftbidrag till barnstugorna. Kommunernas nettoutgifter för ökade bostadstillägg beräknas stiga med 65 miljoner kronor. Detta skall man få kompensation för genom ökade driftbidrag till barnstugor. Det blir sammanlagt inga ökade statliga bidrag till kommunerna för att lätta på de ekonomiska bekymren och underlätta t. ex. en snabbare utbyggnad av barnstugorna.

Dessutom är det ju så att kostnaderna för kommunala bostadstillägg och behovet av snabb utbyggnad av barnstugor är högst olika i kommunerna. De kommuner som har de högsta utgifterna för bostadstillägg är ju expansionskommunerna med rekordhyrorna i en omfattande nyproduktion. De som flyttar in i dessa bostäder är i allmänhet unga barnfamiljer som ställer krav på daghem.

Alltså: De kommuner som har de största utgifterna för kommunala bostadstillägg har också det största behovet att få ökat statligt stöd för att kunna bygga fler daghem. Regeringen ger sken av att man med den här reformen ger ökade bidrag till kommunerna och att man underlättar möjligheterna att bygga fler daghem. Det gör man ju inte alls. Om de kommunala bostadstilläggen träder i kraft efter regeringens modell är det fråga om inte många kommuner får minskat ekonomiskt utrymme för att bygga fler daghem.

Jag måste ställa frågan till finansministern: Är detta allt regeringen

tänker komma med när det gäller statliga bidrag till kommunerna för barnstugorna?

Slutligen till den fjärde frågan om ökade lånemöjligheter för kommunerna. Här är finansministern lika kategorisk som när han i debatten om kostnadsfördelningen brukar hävda att alla skatter är väl avvägda. När det gäller vidgade lånemöjligheter för kommunerna ger finansministern det kategoriska beskedet: Inga åtgärder är aktuella. Då måste man fråga: Anser inte finansministern att förhållandena på lånemarknaden är helt orimliga för kommunernas del?

Är det rimligt att kommunerna får så liten låneandel? Är det rimligt att många kommuner på grund av detta skall befinna sig i direkta likviditetssvårigheter, vilket Kommunförbundets styrelse hävdar? Är det rimligt att kommunerna i många fall skall betala räntor som ligger flera procent över gällande diskonto vid lånetillfället?

Detta problem är ju inte nytt, men någon gång måste man väl bryta denna trend att kommunerna inte får låna pengar. Man måste väl genomföra någon reform som gör det möjligt för kommunerna att betala rimliga räntor för de pengar de måste låna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. det fortsatta utredningsarbetet beträffande omlokalisering av viss statlig verksamhet

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Mundebos* (fp) den 14 oktober framställda interpellation, nr 153, och anförde:

Herr talman! Herr Mundebo har frågat, om jag vill redogöra för omfattningen och inriktningen av det fortsatta utredningsarbetet rörande omlokalisering av viss statlig verksamhet.

Delegationen för lokalisering av statlig verksamhet fortsätter sitt utredningsarbete beträffande omlokaliseringen. Enligt vad jag inhämtat från delegationen behandlas i andra utredningsetappen återstoden av de civila och militära myndigheterna samt de affärsdrivande verken. Delegationens arbete har i andra etappen hittills bestått i att kartlägga de organisatoriska och funktionella förhållandena vid respektive myndigheter. Delegationen har härvid biträts av statskontoret, försvarets rationaliseringsintitut och överbefälhavaren. Delegationen har vidare haft överläggningar med berörda myndigheter och står därjämte i fortlöpande kontakt med personalens huvudorganisationer. Informationen till verkens personal ombesörjs av respektive verksledning.

För att kartlägga myndigheternas kontaktmönster har delegationen låtit företa en vetenskapligt upplagd undersökning vid 34 myndigheter. Undersökningen skall ge underlag för en bedömning om en myndighets kontakter med andra myndigheter och organisationer i Storstockholmsområdet talar för eller mot en flyttning. Vidare avses undersökningen ge svar på hur de myndigheter som anses kunna flytta bör samlokaliseras.

När kartläggningsarbetet är klart tas erforderliga kontakter med de berörda myndigheterna. De anställda och deras organisationer vid

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. det fortsatta
utredningsarbetet
beträffande om-
lokalisering av viss
statlig verksamhet*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. det fortsatta
utredningsarbetet
beträffande om-
lokalisering av viss
statlig verksamhet*

respektive myndigheter kommer att få tillfälle att lämna sina synpunkter innan myndigheterna avger sina yttranden. Först sedan begärda yttranden inkommit, inklusive de anställdas synpunkter, kommer delegationen att pröva förutsättningarna för totala eller partiella omlokaliseringar.

Delegationens målsättning är att avge sina förslag under första halvåret 1972.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret. Det visar att beredningen av den andra etappen är mera seriös än beredningen av den första. Den rapport som delegationen för lokalisering av statlig verksamhet lämnade sommaren 1970 var bristfällig, likaså den fortsatta hanteringen av frågan. Den mest påfallande svagheten var ju att de anställda och deras organisationer inte på något sätt fick medverka i beredningen. De blev informerade om regeringens beslut först ett par timmar före massmedia. Någon form av förvaltningsdemokrati, av önskan att tillgodogöra sig de anställdas kunskaper och erfarenheter fanns inte och inte heller någon förståelse för att de anställda kunde ha intresse av sin egen arbetssituation och arbetsmiljö.

Men nu säger finansministern att i denna andra etapp av utredningsarbetet är delegationen i fortlöpande kontakt med personalens huvudorganisationer och att de anställda och deras organisationer i respektive myndigheter också skall få tillfälle att lämna sina synpunkter innan myndigheterna klargör sin uppfattning och innan delegationen tar ställning.

Det är bra. Jag ser det också som ett erkännande av att handläggningen under den första etappen var bristfällig och att det bör finnas ett större inslag av företagsdemokrati vid handläggningen av denna fråga. Men jag får samtidigt också ett intryck av att finansministern ger en alltför tilltalande bild i interpellationssvaret. Den bild som personalen vid de nu berörda myndigheterna ger är också litet annorlunda. Den förvaltningsdemokrati som har utlovats och som antytts i svaret tycks i varje fall hittills ha fungerat en smula långsamt. Vid Statstjänstemannaförbundets kongress nu i början av november framhölls att utredningsarbetet under den andra etappen sker under lika stort hemlighetsmakeri som under den första. Det tycks som om den fortlöpande kontakt som det talas om i svaret inte har varit särskilt djupgående. Personalen och organisationerna vid respektive verk skall ju komma in i bilden först i ett senare skede. Det är enligt min mening otillräckligt.

Det är nödvändigt att tillvarata personalens kunnande och erfarenheter. Det skulle skapa större förståelse hos berörd personal och öka möjligheterna att genomföra en omlokalisering — en aspekt som finansministern inte borde vara ointresserad av.

Det finns en annan viktig aspekt i detta utredningsarbete som finansministern inte heller berör, en aspekt som verkligen gäller omfattningen och inriktningen av utredningsarbetet. Det gäller olika alternativ för förvaltningens organisation och lokalisering. Den första etappens utredningsarbete gällde ju bara aspekten flytta eller inte flytta och för dem som skulle flytta: varthän? Någon närmare belysning av alternativet

att flytta delar av myndigheter och institutioner till orter utanför Storstockholm gjordes inte. Inte heller belystes alternativet att delegera befogenheter och arbetsuppgifter till regional och lokal nivå.

Bl. a. har ju ERU, expertgruppen för regional utveckling, rekommenderat delegering av beslutsfattande som ett alternativ till utflyttning av hela verk. Finansministerns svar tyder på att utredningsarbetet under den andra etappen i detta avseende kommer att bli lika ofullständigt som under den första.

Slutligen ännu en fråga som berör utformningen av och graden av förutsättningslöshet i arbetet. Det finns ju kommuner i vårt land som redan planerar för omlokalisering som skall ske i samband med etapp två. De reserverar mark och har t. o. m. en uppfattning om vilka verk som kommer att förläggas till kommunen. Jag utgår från att denna planering bygger mera på optimism än på realism, dvs. att några underhandsbesked rörande vissa verks flyttning inte har givits. Det skulle vara klagande om finansministern sade rent ut att beslut i lokaliseringsfrågan kommer att fattas först sedan utredningsarbetet har fullgjorts och utredningen då har visat att omlokalisering bör ske.

Herr talman! Än en gång tack för svaret på min interpellation. Ett par spörsmål kvarstår obesvarade. Framför allt skulle jag önska litet större förtroende för de anställda och deras organisationer i det fortsatta utredningsarbetet.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Som herr statsrådet är väl medveten om och som här tidigare sagts riktades förra gången stark kritik mot det sätt på vilket utlokaliseringen av statliga verk förbereddes och mot de förslag som lades fram av regeringen. Det var kritik från både myndigheter och personalorganisationer. Därför vill jag i likhet med herr Mundebo med tillfredsställelse konstatera att statsrådet har tagit upp praktiskt taget alla de problemställningar mot vilka kritiken var så hård. Men det är ändå några punkter som jag mycket kort vill kommentera.

Statsrådet säger att delegationens arbete i den andra etappen hittills har bestått i att kartlägga de organisatoriska och funktionella förhållandena inom respektive myndigheter. Det kanske krävs ett klarläggande i detta avseende om att man, såsom framhölls förra gången, verkligen också kommer att undersöka myndighetens möjligheter att fungera väl på den *nya platsen*. Jag vet inte om detta är innefattat i den mening som jag nyss refererade, men om det inte är klart utsagt, vill jag här särskilt understycka behovet av detta.

Det sägs också att det förekommer fortlöpande överläggningar med myndigheterna och med personalens huvudorganisationer. Det är glädjande att konstatera detta. Låt mig då också uttrycka det önskemålet att man verkligen tar hänsyn till vad både organisationerna och myndigheterna säger och inte i sådan utsträckning som faktiskt skedde förra gången lämnar detta utan beaktande.

Beskedet om den vetenskapliga undersökningen låter intressant, och jag skall med stort intresse ta del av den.

Det sägs vidare att undersökningen skall ge svar på hur myndigheter,

Ang. det fortsatta utredningsarbetet beträffande omlokalisering av viss statlig verksamhet

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. det fortsatta
utredningsarbetet
beträffande om-
lokalisering av viss
statlig verksamhet*

som avses kunna bli utflyttade, bör samlokaliseras. Jag tycker att det är värdefullt att detta verkligen ordentligt undersökes. Förra gången brast det på denna punkt – det kan vi inte komma ifrån. Se bara på exemplet med förläggningen av skogsvårdsstyrelsen och lantbruksstyrelsen i Jönköping och av domänverket uppe i Bollnäs! Dessa myndigheter har dock så mycket gemensamt att de inte borde ha skilts åt på det sätt som skedde.

Statsrådet säger också här att när kartläggningsarbetet är klart skall erforderliga kontakter tas med berörda myndigheter. Ja, det är väl litet tveksamt vad ”erforderliga kontakter” egentligen innebär. Det sades förra gången att det hade tagits erforderliga kontakter med berörda myndigheter, men är det så att man tänker nöja sig med den grad av kontakter som togs då, måste jag säga att jag inte kan godta detta besked. Jag hoppas att det häri ligger en allvarligare och djupare mening.

När förslaget har blivit klart skall också myndigheterna och personalorganisationerna få lämna sina synpunkter, sade finansministern. Jag vill än en gång säga att jag hoppas att det då verkligen tas hänsyn till de krav och önskemål som framförs från såväl myndigheter som organisationer.

Sedan är det sagt att man skall undersöka även möjligheterna för partiella omlokaliseringar. Jag finner det värdefullt att man verkligen klargör, om man kan flytta ut vissa funktioner utan att omlokalisera hela verk, likaså att man, som också påpekades tidigare, kan delegera vissa arbetsuppgifter och därigenom vinna i stort sett samma syfte som man gör med en omlokalisering och framför allt kunna bibehålla sambandet mellan verket och de med verket samarbetande myndigheterna på ett bättre sätt än vad som i flera fall kan ske vid utflyttning av hela verk.

Något som jag saknar i svaret är kostnadsaspekterna vid en omlokalisering, och jag vill gärna fråga herr statsrådet om dessa över huvud tagits upp i sammanhanget. Att flytta verken och att flytta personalen kostar pengar – det kommer vi inte ifrån –, och vi har väl blivit mer och mer medvetna om det i och med att verkställandet av det tidigare beslutet har börjat förberedas. Det skulle vara intressant att höra om delegationen verkligen tittar på kostnadsaspekterna eller om dessa kommer att beaktas i något annat sammanhang.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det har ställts några direkta frågor, och jag skall ge några som jag hoppas mycket korta svar på dem.

Naturligtvis har det inte givits underhandsbesked till några orter i den andra etappens utlokaliseringsarbete. Om några kommuner – jag vet inte vilka de i så fall skulle vara – redan har diskonterat en utifrån sina utgångspunkter önskad utveckling och gjort vissa dispositioner, så gör de detta helt på eget bevåg och naturligtvis därför att de tar en chans och vill vara beredda för den händelse det skulle vara ett riktigt chanstagande.

Den andra frågan som jag vill svara på har ställts av båda de föregående talarna och gäller undersökning av möjligheterna till partiella utflyttningar av verken. Detta undersöktes mycket seriöst redan i den första etappen, och i den första etappens utflyttningsoperation var det faktiskt i något fall så att man delade på verket. Jag tänker närmast på

riksförsäkringsverket, där en koncentrerad ledning lämnades kvar i Stockholm och den mera produktiva verksamheten flyttades ut i landet.

Emellertid anförde utredningen i den första omgången en synpunkt som delades av regeringen – jag har ett minne av att den också delades av riksdagen vid dess behandling – nämligen att eftersom riksdagen hade uttalat sig bestämt för en positiv inställning till utlokaliseringen så var det önskvärt att flytta ut hela verk. Det skulle vara någonting av en deklassering av den mottagande kommunen, om denna skulle få bara de enklare verksamhetsgrenarna medan samtliga ledningsfunktioner lämnades kvar i Stockholm. Gör man en utflyttning, så bör det vara en utflyttning inte bara av "undervegetationen" utan även av topporganet och de ledande funktionerna. Vi sade oss att det var önskvärt ur den mottagande kommunens synpunkt, och efter detta har vi handlat. Så det är en missuppfattning, om någon tror att dessa frågor inte har ordentligt genomgåts. Även det första förslaget lades fram mot bakgrunden av att man hade funderat över de här frågorna.

Jag skulle, herr talman, kunna nöja mig med detta. Herr Oskarson tog upp en fråga som ventilerades mycket intensivt när vi behandlade utflyttningen i riksdagsdebatten, nämligen att regeringen skulle ha nonchalerat personalorganisationerna och myndigheterna i förarbetet för utlokaliseringen. Vi har som framgår av mitt svar försökt hålla intensivare kontakter i denna omgång, men jag är tillräckligt erfaren för att säga redan i dag, att jag betvivlar att dessa intensivare kontakter kommer att spela någon nämnvärd roll när det gäller vederbörande verksledningars och personalledningars uppfattning om hurvida utflyttningen skall ske eller inte. Vad som låg i botten på det hela var den mycket bestämda motvilja personalorganisationerna och verksledningarna – så när som på en enda – hade mot att över huvud taget lämna storstaden och ge sig ut i landsorten. Den uppfattningen är mycket bestämd. Den kommer att vara lika bestämd i andra etappen, jag försäkrar det, och den uppfattningen går på tvärs med vad riksdagens ledamöter anser om lokaliseringspolitiken. Här råder en situation där denna kammare har en uppfattning och myndigheter och personal har en annan. Givetvis är det önskvärt att se till att man kan överbygga onödiga motsättningar, men den grundläggande motsättningen kommer man aldrig ifrån på denna punkt, det är jag alldeles säker på.

Jag begriper oppositionens behov av att försöka sitta på två stolar samtidigt, dels att vara positiv till utlokaliseringen, framför allt om man representerar en valkrets som ligger utanför Storstockholm, dels att samtidigt vara mycket positiv mot myndigheter och personal som inte vill flytta från Stockholm. Då löser man denna förunderliga dubbelsituation genom att starkt kritisera regeringen för ett dåligt handlag vid behandlingen av dessa frågor.

Det är, ärade kammarledamöter och herr talman, inte fråga om handlaget. Vi skall göra detta så gott som vi kan och så bra som möjligt. I botten ligger en stark sakfråga och intressefråga, och där har de berörda en annan uppfattning än vad denna kammars ledamöter har.

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. det fortsatta
utredningsarbetet
beträffande om-
lokalisering av viss
statlig verksamhet*

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Bara ett par kommentarer! Först tackar jag dock för klagörande svar på frågan om eventuella underhandsbesked rörande omlokaliseringen.

Det skedde alltså redan förra gången en mycket seriös utredning rörande flyttningen av hela verk eller delar av verk. Men den redovisades i varje fall inte, ty i den rapport som delegationen avgav liksom i den proposition som regeringen presenterade fanns bara ett par sidor av principiella överväganden. Om seriösa utredningar gjordes stannade de alltså inom delegationen respektive inom kanslihuset, ty ett par sidors text i ett verk på ca 150 sidor betraktar jag inte som en seriös behandling.

Men vi hoppas nu att utredningen blir mera seriös i denna omgång och likaså att det blir en mera seriös behandling av aspekten delegering av beslutsfattande till regional respektive lokal nivå som ett alternativ att väga mot andra alternativ.

Jag har inte så lång erfarenhet beträffande frågan om fackliga organisationers kontakt med beslutsfattare och är därför kanske inte fullt så desillusionerad som finansministern, men jag tror ändå på värdet av de kontakterna i denna fråga. Visst kommer åtskilliga av de anställda icke att bli övertygade om flyttningens fördelar, men det är i alla fall bättre att man är informerad om innebörden av omlokaliseringen: vad omläggningen av just det ämbetsverk där man själv är anställd innebär för förvaltningen som helhet. Informationen i första omgången var otillräcklig. Låt oss hoppas att den kan bli bättre i denna andra omgång.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Jag vill beklaga statsrådets negativa inställning till att flytta ut delar av verk. Även om den frågan utreddes förra gången tycker jag att statsrådet skulle kunna fundera mer i den riktningen. Att det skulle innebära någon deklassering av de kommuner som skulle få motta delar av ett statligt verk har jag litet svårt att förstå. Jag tror att de med uppräckt händer skulle ta emot även delar av statliga verk.

Sedan konstaterar jag med tillfredsställelse att statsrådet lovar en intensivare kontakt med både myndigheter och personalorganisationer.

Det är naturligtvis riktigt som statsrådet säger att det finns ett grundläggande motstånd mot att flytta – det skall ingen bestrida. Men å andra sidan har jag den uppfattningen att om framför allt personalorganisationerna verkligen får motivationerna klarlagda på ett tydligt och sakligt sätt och får vara med och diskutera frågan har de lättare att acceptera en utflyttning än om de inte får säga sin mening. Det är ett misstroende mot organisationernas omdöme och förmåga att bedöma saken i stort att inte inhämta deras åsikter på ett ingående sätt. Bara detta att de, som jag sagt tidigare, får säga sin mening ordentligt och att kontakter tas kommer att värdesättas, även om man inte till alla delar kan uppfylla de önskemål som framförs.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
16 november 1971

*Om indexreglering
av skattesystemet*

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Bohmans (m) den 14 oktober framställda interpellation, nr 154, och anförde:

Herr talman! Herr Bohman har i en interpellation frågat mig om jag är beredd att omedelbart låta utreda frågan om indexreglering av skattesystemet i syfte att – i likhet med vad som är fallet i t. ex. Danmark och Holland – skydda inkomsttagarna mot sådan automatisk skatteskärpning som uppkommer till följd av inflationen.

Riksdagen har hittills avvisat alla förslag om indexreglering av skattesystemet. Jag har inte nu några planer på att låta utreda frågan.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Om man skall vara tacksam över att regeringens ledamöter ger korta svar på framställda interpellationer, har jag verkligen anledning att vara djupt tacksam gentemot finansministern. Sätter man däremot värde på innehållet i svaret, blir naturligtvis uppskattningen betydligt mer begränsad.

Jag kan på en punkt förstå finansministern. Han upplever naturligtvis oppositionens kritik av vårt skattesystem och framför allt av den däri inbyggda skattestegringseffekten som tjat. Och har man som finansministern kategoriskt avvisat alla förslag om sådan indexreglering av våra skatter som skall förhindra att medborgarna drabbas av högre skatter bara därför att regeringen inte kan hålla inflationen i styr, kan det naturligtvis upplevas som i allra högsta grad irriterande att gång på gång få för sig och därmed också för svenska folket påvisat hur staten indirekt sätter riksdagens beskattningsmakt ur kraft. Jag tror, trots finansministerns vidhållna och klart manifesterade negativa ståndpunkt, att det i längden kan löna sig att tjata. Inte därför att finansministern kommer att bli direkt påverkad – jag känner finansminister Gunnar Sträng tillräckligt väl för att veta att han inte kommer att låta sig övertygas av vad jag tycker och tänker eller hur jag argumenterar för min ståndpunkt. Däremot vill jag inte ge upp hoppet om att jag och andra representanter för mitt parti, och för oppositionen i övrigt, så småningom skall kunna påverka så många människor – även bland dem som befinner sig i finansministerns omgivning och bland de många vilkas röster ger finansministern den legitimation och den auktoritet som han obestriddligen har – att finansministern till sist kommer att känna sig tvingad att vidta de ändringar som vi begär, om finansministern då sitter kvar, förstås.

Jag hade ett skäl till, herr talman, för att framställa interpellationen och komma tillbaka till den här frågan, och det är finansministerns uttalanden i tidigare debatter under året, nämligen att inget annat land infört inflationsskydd i sin beskattning. Nu har, som vi vet, finansministern häromdagen i en debatt med fru andre vice talmannen erkänt att han inte kände till det beslut i den riktningen som har fattats i Nederländerna, och han har samtidigt indirekt medgivit att han haft vetskap om att Danmark har ett liknande system – någonting som han emellertid

Tisdagen den
16 november 1971

*Om indexreglering
av skattesystemet*

föredrog att "tala tyst om, eftersom vi inte vet någonting om det systemet ännu", dvs. det danska systemet.

Varför medgav inte finansministern det redan i början av året, då vi diskuterade den här frågan? Det nya danska systemet hade ju presenterats redan 1969 i Nordisk kontakt och faktiskt trätt i kraft redan den 1 januari 1970. Det avgörande för vår debatt var ändå – och är väl fortfarande – att andra länders regeringar har kommit fram till den uppfattning som oppositionen här i Sverige har hävdad, nämligen att det är orimligt att människorna skall få högre skatt utan formellt beslut om det, trots att deras reella inkomst – alltså deras verkliga köpkraft – inte har ökat. Jag tycker att detta är orättvist, och jag tycker också att det är omoraliskt, och det har uppenbarligen nu allt flera länder kommit underfund med. Men Sveriges finansminister säger nej och gör i debatten gällande – i varje fall före den 26 oktober i år – att andra länder inte har vidtagit sådana här åtgärder.

Jag antydde i ett meningsutbyte med finansminister Sträng i våras – jag vet inte om finansministern kommer ihåg det – att Frankrike också har sysslat med liknande indexreglering av sina skatteskalor, och finansministern bestred det. Jag vill nu hänvisa till offentliga uttalanden, som jag häromdagen tog del av, av den franske finansministern Giscard d'Estaing, som i en stor artikel i Le Figaro förklarade att det han bedömde som viktigast var att den franska regeringen nu för tredje året i rad tar ut skatter bara på de reella inkomstökningarna och inte på de skenbara vinster som beror på inflationen. De fransmän, förklarade han, vilkas löner under 1971 exakt följde prisutvecklingens rytm utan att deras köpkraft ökade, skall vidkännas samma skattetryck i fast penningvärde under 1972 som under 1971.

Det resultatet åstadkommer man i Frankrike genom att skikten i skatteskalorna vidgas i samma takt som penningvärdet försämras, vilket alltså i princip motsvarar det system för indexreglering som beskrevs i moderata samlingspartiets reservation till skatteutskottets betänkande i våras.

Att sedan allt vidare kretsar bland arbetstagarna numera delar vår uppfattning är inte alldeles betydelselöst. Det finns all anledning att ta hänsyn till exempelvis TCO:s uttalande i det betänkande som organisationens arbetsgrupp för skattefrågor avgav i slutet av september i år, nämligen att TCO inte kan acceptera den obetydliga höjning eller sänkning av den privata standarden som kan förutses de närmaste åren för de flesta löntagare, beroende på skattesystemets utformning och prisstegringarna. Arbetsgruppens betänkande utmynnade, vilket väl är bekant för finansministern, i ett förslag dels om en snabb översyn av de direkta statsskatterna, dels om en indexreglering av den statliga skatteskalen redan fr. o. m. 1972 i avvaktan på den totala översynen.

Jag tjarar alltså, herr finansminister, och jag kommer att fortsätta med det. Jag vägrar nämligen att acceptera – och bakom mig står, vågar jag påstå, ett växande antal arbetstagare – att våra skatter automatiskt skall stiga bara därför att regeringen för en politik som leder till ständiga prisstegringar. Det är ett i allra högsta grad rimligt rättvisekrav att inflationen inte utan vidare skall leda till att oförändrad köpkraft drabbas

av högre skatter.

Så småningom, finansminister Gunnar Sträng, kommer säkert de här växande arbetstagargrupperna antingen att göra sådant intryck på finansministern att vi får ett förslag till omläggning, eller också kommer de att se till att vi får en annan finansminister.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Herr Bohman började med att tacka för ett kort svar, men han hade ingenting till övers för innehållet, och det är jag inte alls överraskad över.

Jag skall naturligtvis inte förneka herr Bohmans rätt att tjata precis hur mycket han vill om den här frågan, men jag tycker det är litet för mycket begärt att jag skall vara beredd att tjata tillbaka lika länge som herr Bohman har börjat tjata. Vi känner varandras argument utan och innan i den här frågan. Jag har stått här i kammaren flera gånger och lagt ut texten om vad det är som gör att våra uppfattningar skiljer sig i fråga om en indexreglering av skattesystemet och om att verkningarna av en sådan omläggning inte kan accepteras från den politiska meningsriktning som jag representerar. Herr talmannen och kammarens ledamöter håller mig säkert räkning för att jag således inte repeterar alla dessa argument, som är kända, utan inskränker mig till det korta konstaterande som artigheten kräver när herr Bohman nu har bestämt sig för att tjata.

Sedan vill jag lägga till rätta en sak. Herr Bohman erinrar om att det finns ett par länder – Danmark och Holland – som har tillämpat detta system under något år. Detta är något som jag faktiskt bara haft reda på sedan några månader tillbaka. Jag är rätt överraskad över att vid våra ganska regelbundna kontakter på det nordiska finansministerområdet den danske finansministern inte någon gång tagit upp de här frågorna till en debatt eller begärt att de skulle diskuteras på nordiskt plan. De har helt enkelt förbigått mig, och det är den enkla förklaringen.

Om man ser på den danska ekonomiska situationen i dag och kanske har uppfattningen att inflation, skattepolitik och allt vad herr Bohman talar om är integrerande delar av en nations ekonomiska situation, så kan i varje fall inte det här indexsystemet beträffande skatterna leda till någon prisvärd efterföljd. Danskarna sitter nämligen långt nerkörda just nu i en ekonomiskt besvärlig situation som vi dess bättre – än så länge i varje fall – inte har varit i närheten av.

I vad gäller Holland lade jag märke till – jag har ju blivit tvingad att börja intressera mig litet för detta nu – att man visserligen införde indexreglering av skatterna men att man praktiskt taget i samma veva fick marschera ut och begära en rad skattehöjningar för att kompensera det bortfall i inkomsterna som indexregleringen innebar.

Jag har en rapport som redovisar att den holländske finansministern följaktligen fick marschera ut för en månad sedan och begära höjning av det konjunkturtillägg på inkomstskatten, som man har haft där, från 3 till 5 procent – man höjde det också procentuellt. Vidare fick man höja bilskatt och bensinskatt för att skaffa pengar på grund av det underskott i budgeten som finansministern tvingades konstatera. Och jag utesluter inte att den s. k. automatiska indexregleringen var en av anledningarna

Tisdagen den
16 november 1971

*Om indexreglering
av skattesystemet*

till detta underskott.

Nu kan det ju vara en smakfråga, om man skall ha en indexreglering med som ett parallellinstitut regelbundet återkommande förslag om skattehöjningar, även på den direkta skatten, eller om man inte skall ha en indexreglering och slippa komma så snabbt tillbaka med förslagen om skattehöjningar samt, därest man kommer tillbaka med ett förslag till omläggning av skattesystemet, ha en möjlighet att friare bedöma var skattesänkningar respektive skattehöjningar skall sättas in än vad det automatiska indexsystemet ger möjligheter till.

Den franske finansministern Giscard d'Estaing har — det kan jag garantera, herr Bohman — säkerligen en ganska annorlunda uppfattning om skattepolitiken som ett politiskt instrument i skeendet än vad jag har. Den ligger förmodligen mycket närmare herr Bohmans. Och det är väl i sista hand de politiska värderingarna som gör att herr Bohman och jag har kommit på skilda linjer. Nu är inte herr Bohman den som började med det här, utan ära den som äras bör — det var Bertil Ohlin som lanserade tanken, och efter några år har herr Bohman följt med och till min överraskning även herr Fälldin. Han är väl den siste proselyten som har omvänt sig här.

Men som sagt: Jag behöver inte utveckla argumenten — det är att ta onödig tid i anspråk.

Sedan skulle jag bara vilja göra en stilla reflexion i anslutning till herr Bohmans mycket bestämda uttalande om TCO:s preferens för den här indexregleringen av skatterna. Som framgick av herr Bohmans inlägg är det en utredning inom TCO som har rekommenderat detta, men det är ännu inte klart, om jag är riktigt underrättad, i TCO:s förbund hur de skall ställa sig, och ej heller har TCO:s styrelse tagit ställning till den här frågan. Det är möjligt att de kommer att följa herr Bohman — jag vet inte det — men rent försiktigtvis bör man avhålla sig från att presentera uppfattningen som TCO:s uppfattning intill den dag TCO har gjort sitt ställningstagande.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Genom sin replik gav ju finansministern innehåll åt svaret. Anledningen till att jag interPELLERADE var dels att jag tyckte att man skulle tjata men dels också att jag ville ge finansministern tillfälle att dra nytta av och kommentera de förslag till indexreglering som har genomförts eller kommer att genomföras i andra länder, eftersom finansministern, när vi förra gången diskuterade det här, bestred att andra länder hade gjort något liknande. Jag gav alltså finansministern en anledning att göra kommentarer, och de kom ju så småningom, men de kunde lika gärna ha kommit i svaret — då hade min tacksamhet varit i varje fall något djupare än vad den nu blev.

Finansministern gör gällande att den danske finansministern vid de årligen återkommande överläggningarna inte har talat om för sin svenske kollega hur man har gjort i Danmark. Det kan naturligtvis bero på att vederbörande tycker att det är betydelselöst, men det kan lika väl bero på att han tycker att den åtgärd som man har vidtagit i Danmark är så naturlig, att man inte behöver kommentera den — kanske också i

förhoppning om att den svenske finansministern så småningom skulle tycka att en sådan här åtgärd var lika naturlig. Att dra några paralleller mellan den nedkörda danska ekonomin, som finansministern kallade den för, och den indexreglering av skatteskalorna som man har genomfört i Danmark är väl i alla fall att dra litet för långt gående slutsatser, herr finansminister.

På samma sätt gick finansministern på när det gällde Holland och gjorde gällande att en av anledningarna till att Holland nu höjer sina andra skatter var att den här indexregleringen möjligen gjort det svårare för landet att klara sina finanser. I varje fall låg det en antydning åt det hållet i svaret. Men detta förslag har inte trätt i kraft i Holland ännu, så där lär det inte kunna åberopas någon kausalitet. Man har fattat beslut om att genomföra förslaget, men det har ännu inte trätt i kraft.

Men, herr talman, även om det är så att staten får in mindre pengar på detta sätt – vilket den obestriddigen får – och man därför måste höja andra skatter, så är det en fullt riktig åtgärd. Vad vi vänder oss mot när det gäller indexregleringen är att det blir en automatisk skattehöjning, som riksdagen inte har fattat beslut om. Är det så att landet behöver ökade inkomster, så skall riksdagen varje gång fatta beslut om det. Ökade skatter skall inte vara en automatisk följd av att vi inte vårdar vårt penningväsende ordentligt här i landet. Det är därför som vi har ställt våra krav, och det är också en av de viktigaste bevekelsegrunderna för min argumentation.

På den punkten har jag också mycket svårt att förstå att det skulle föreligga en annan politisk grundsyn hos socialdemokraterna i Sverige än hos regeringspartiet eller andra partiers olika företrädare i Frankrike.

Jag tycker att det fortfarande är ett rimligt rättvisekrav att vi inte skall drabbas av automatiska skattehöjningar. Jag förstår att det är besvärligt för finansministern att behöva gå till riksdagen och begära skattehöjningar, men eftersom riksdagen ju ändå har beskattningsmakten tycker jag att han skall kosta på sig att göra det.

Sedan skäms jag inte alls för att ha samma uppfattning som Bertil Ohlin. Jag tycker att han är en klok karl. Och om det är så att herr Ohlin har lärt mig detta, så sätter jag värde på att ha bibringats den lärdomen. Jag är inte övertygad om att jag kommer att vara en lika skicklig lärare för finansministern, även om jag nu liksom tidigare gör mitt bästa i det fallet och kommer att fortsätta med det.

Slutligen tror jag inte det är riktigt att påstå att Thorbjörn Fälldin skall vara den siste proselyten i denna fråga. Möjligen är han den senaste. Den siste proselyten hoppas jag fortfarande att finansministern skall bli.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det är alltid angenämt att träffa människor som är optimistiska. Jag har haft rykte om mig att vara den ende optimisten i det här landet; nu är vi åtminstone två. Jag drar den slutsatsen av herr Bohmans avslutning i det senaste inlägget.

Men när herr Bohman säger att det här inte behöver föreligga någon skillnad i grundsynen, så gör sig herr Bohman mera oskyldig än han innerst inne och i själva verket är – utan att jag därför vill uttala mig

Tisdagen den
16 november 1971

*Om indexreglering
av skattesystemet*

deklasserande om herr Bohman. Det är ändå så att indexreglering av skatterna genom den automatiska tillämpningen ger en i pengar räknat större skattesänkning ju högre inkomst man har i förhållande till de människor som har de lägre inkomsterna. Det hela är en fråga om huruvida man skall räkna i procent eller i kronor. I detta fall tycker jag det är rimligt att räkna i kronor. Det finns bättre grundförutsättningar för att tala om rättvisa, om man säger att man vid skattereformerna vill ta hänsyn till dem som bäst behöver en lättnad än om man som herr Bohman säger att vi skall se till så att alla får behålla vad de har, när utgångsläget tyvärr fortfarande är så skiftande som det är inkomstmässigt här i landet. Därför föreligger det faktiskt här en skillnad i grundsynen, och det är väl den som gör att herr Bohman och jag har kommit till skilda uppfattningar i denna fråga.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Jag skall inte anklaga finansministern för att vara oskyldig; i detta fall är han faktiskt inte oskyldig. Men det är intressant när det görs gällande att en indexreglering gynnar de högre inkomsttagarna. Det är ju fråga om att bibehålla den reella skattebelastning som riksdagen har varit överens om att lägga på olika grupper av inkomsttagare. Efter en indexreglering kommer de högre inkomsttagarna att få betala exakt lika stor andel av sin inkomst i skatt som de gör i dag, och det är i det hänseendet som riksdagen har fattat sina beslut. Även de lägre inkomsttagarna kommer att få betala samma alltför stora andel av sina inkomster till stat och kommun.

Man skulle möjligen kunna göra gällande att det nuvarande systemet missgynnar de högre inkomsttagarna mer än vad det missgynnar de lägre, men jag vägrar att tro att de lägre inkomsttagarna blir lyckligare därför att skattesystemet genom sin uppbyggnad får sådana konsekvenser att det misshandlar vissa grupper mer än andra grupper.

Vi kräver alltså en indexreglering, eftersom vi finner det orimligt och moraliskt stötande att inkomsttagare med oförändrad reell inkomst och köpkraft skall behöva betala högre skatt därför att pengarna förlorar i värde. En indexreglering ger oförändrad skatt – det är det väsentliga i den här debatten, tycker jag.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Herr Bohman gör sitt bästa för att det skall bli en debatt av det här. Jag var från början litet generad över det hela, eftersom vi har diskuterat frågan så många gånger tidigare.

I sitt senaste inlägg medgav herr Bohman ändå det som han som en rättskaffens borde göra, nämligen att om en person tjänar 100 000 kronor om året och en annan person tjänar 25 000, är herr Bohmans indexreglering av skattesystemet i pengar räknat mycket fördelaktigare för den högavlönade än för den lågavlönade.

Herr Bohman kan säga att finansministern på det sättet använder skattesystemet till ett slags inkomstutjämning mellan högre avlönade och lägre avlönade. Jag skall inte bestrida detta, men det går inte att argumentera för att de högre avlönade till varje pris ständigt skall vara

garanterade att ha sin standard oförändrad. Allt detta är ju en fråga om politiska värderingar.

Jag vill minnas att herr Bohman själv när han har talat om de här frågorna har gjort den bedömningen att vid en normal prisstegring en indexreglering av skattesystemet skulle ta 800 miljoner kronor per år eller någonting där omkring från statskassan. Om vi då låter bli att indexreglera skatten och använder de 800 miljonerna till en reformverksamhet som klart tar sikte på de mest behövande, ligger det en medveten politisk tanke bakom detta. Att herr Bohman inte gillar det beror på att herr Bohman är en moderat samlare. Våra politiska värderingar skiljer sig på denna punkt.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Det hela börjar bli rätt dråpligt. En indexreglering syftar till att ingen skall få *högre* skatt än vad han hade tidigare — det är ju inte fråga om att *sänka* skatten för någon. Detta är det väsentliga i diskussionen.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det är en ganska skröplig advokatyr som herr Bohman presterar trots att herr Bohman är skolad jurist.

Skatten är ju inte det enda som konstituerar en människas levnadsstandard. Till den hör exempelvis våra möjligheter att ge ungdomarna en utbildning på samhällets bekostnad. Det kan vara fråga om vad vi vill ge folkpensionärerna. Det kan vara fråga om vad vi vill ge barnfamiljerna. Allt detta kostar pengar, och gör vi den avvägningen att vi bedömer sådana reformer som värdefullare än herr Bohmans indexreglerade skattesänkning, då föreslår vi riksdagen just dessa reformer. Så enkelt är det.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Det är inte fullt så enkelt. Om finansministern vill ge barnfamiljerna en bättre standard är herr Sträng alldeles oförhindrad att hos Sveriges riksdag begära den skatteökning som kan behövas för en sådan standardökning.

Vad jag vänder mig emot är att *penningvärdeförsämringen* skall bestämma skattens storlek.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det här var så intressant, att om det inte vore så högt i taket skulle jag rita ett kors där.

Herr Bohman lovar på rak arm att om Sträng föreslår den svenska riksdagen nya skattehöjningar, så nog skall han låta resonera med sig. Jag har inregistrerat detta.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Om indexreglering
av skattesystemet*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. sysselsättnings-
främjande åtgärder
i Norrbottens län*

§ 11 Ang. sysselsättningsfrämjande åtgärder i Norrbottens län

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Peterssons* i Gäddvik (m) den 14 oktober framställda interpellation, nr 157, och anförde:

Herr talman! Herr *Petersson* i Gäddvik har frågat vilka ytterligare åtgärder regeringen avser att vidta för att målsättningen 16 000–17 000 nya arbetstillfällen i Norrbotten år 1980 skall bli verklighet.

Den målsättning som herr *Petersson* åberopar hänför sig till Länsplane-ring 1967 för Norrbottens län. Det förslag till länsprogram som länsstyrelsen nu har lagt fram utgår från samma målsättning. Jag vill i anslutning till länsstyrelsernas målsättningskrav erinra om att de befolkningmässiga målen för länen ännu inte har preciserats av statsmakterna. Inte heller har ställning tagits till vilka sysselsättningsåtgärder som bör vidtas. Länsprogram 1970 har haft till syfte att särskilt belysa den sistnämnda frågan. Avsikten är att dessa viktiga spörsmål skall underställas riksdagen i en proposition under nästa budgetår. Obalansproblemen i Norrbotten är emellertid så stora att åtgärder givitvis måste vidtas utan att dessa ställningstaganden avvaktas.

Som framgår av interpellationen hänvisade jag i ett svar till herr *Petersson* vid fjolårets höstsession till de beslut i fråga om regionalpolitiken som träffades av riksdagen under våren samma år. Under den tid som förflutit därefter har den nedåtgående konjunktur, som vi har fått känning av, medfört att benägenheten från näringslivets sida att engagera sig i nyetableringar och utvidgningar av företag har varit dämpad. Detta har naturligtvis negativt påverkat förutsättningarna för att bedriva en expansiv lokaliseringspolitik. Trots detta har vissa regionalpolitiskt betydelsefulla insatser kunnat göras även under denna tid.

I mitt svar förra året framhöll jag den stora betydelse de statliga företagen har för näringslivet i Norrbotten. Enligt nu föreliggande uppgifter kommer LKAB att under perioden 1971–1975 investera mellan 1 och 1,5 miljarder kronor. Detta kommer visserligen inte att medföra någon ökad sysselsättning hos företaget men det kommer att konsolidera företaget ytterligare och själva investeringen kommer att innebära en injektion för många företag i Norrbotten. Vidare bygger ASSI ut Lövholmens bruk och Karlsborgs bruk för totalt 315 miljoner kronor. Investeringsprogrammet beräknas vara genomfört år 1972. Antalet anställda vid Lövholmens bruk beräknas öka med 120. Antalet anställda vid Karlsborgs bruk minskar under åren 1971–1972 med 60, men man bör då hålla i minnet att rationaliseringsinvesteringarna vid Karlsborgs bruk genomförs för att över huvud taget möjliggöra fortsatt drift. Slutligen genomför NJA fram till år 1974 ett investeringsprogram på totalt 555 miljoner kronor – inklusive ökning av rörelsekapitalet med 125 miljoner kronor. Antalet anställda ökar med netto 400. Utan denna utbyggnad skulle antalet anställda i stället ha minskat med 400.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att en betydande del av Sveriges geologiska undersökning kommer att omlokaliseras till Luleå enligt beslut av årets riksdag. Frågan om ytterligare lokalisering av statlig verksamhet till olika delar av landet övervägs av den delegation som

utreder dessa frågor.

Jordbruket är alltså betydelsefullt för Norrbottens del. Det beslut som fattades vid värriksdagen i år om det särskilda Norrlandsstödet i förening med prisuppgörelsen om jordbruksprodukter bör kunna leda till förbättrade utkomstmöjligheter för länets jordbrukare och till en avtagande sysselsättningsminskning inom denna del av näringslivet.

Jag förmodar att herr Petersson inte hade väntat att jag i mitt svar skulle kunna räkna upp preciserade lokaliseringsprojekt som skulle lösa sysselsättningsproblemen i länet fram till år 1980. Något sådant är självklart inte möjligt. Med vad jag här anfört har jag emellertid än en gång velat belysa hur vi arbetar med en rad olika medel. Jag upprepar vad jag sade i fjol i mitt svar till herr Petersson att alla dessa åtgärder syftar till att åstadkomma en mera positiv utveckling i Norrbotten och Norrland i övrigt.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Holmqvist för svaret på min interpellation. Låt mig på en gång konstatera att svaret ur Norrbottens synpunkt är föga uppmuntrande.

I sitt svar gör statsrådet en sammanställning av tidigare kända riksdagsbeslut – t. ex. omlokaliseringen av SOU och Norrlandsstödet till jordbruket – samt beslutade investeringar i de statliga företagen i Norrbotten. Alla nämnda beslut var kända för länsstyrelsen och planeringsrådet i Norrbotten då dessa instanser skrev Länsprogram 70. I detta program har länsstyrelsen/planeringsrådet framhållit att om 2 000–3 000 nya arbetstillfällen kan tillskapas inom två å fyra år utöver vad som i dag är genomfört och planeras, finns förutsättningar för att målsättningen för år 1980 för Norrbottens län som helhet kan uppfyllas.

Länsstyrelsen/planeringsrådet har också gjort en sammanställning av effekten av lokaliseringsstödet under de första fem åren av planeringsperioden 1965–1980.

Fram till den 31 december 1970 hade Norrbotten genom utlokalisering av statliga verk – SGU – utlovats ca 100 arbetsplatser, genom filialutläggning fått 1 007 arbetsplatser och genom lokaliseringsstöd 498 arbetsplatser. Länsstyrelsen framhåller att siffrorna avseende lokaliseringsstöd och filialutläggning inte kan summeras, då viss överlappning förekommit, men även om man räknar med alla tre effekterna blir det ändå endast ca 1 600 arbetsplatser under den gångna tredjedelen av prognosperioden. Detta skall jämföras med det beräknade behovet av nya arbetsplatser före 1980 om 16 800.

Jag vill erinra statsrådet Holmqvist om att han under förra höstens debatt med mig om sysselsättningsproblemen i Norrbotten var rätt optimistisk om möjligheterna att skapa 16 000–17 000 nya arbetstillfällen i Norrbotten som BD 80:s målsättning anger. De fakta som länsstyrelsen anför i Länsprogram 70 ger mig full anledning påstå att kraftfullare regionalpolitiska medel än de nu beslutade måste till om BD 80:s målsättning skall bli verklighet.

I Länsprogram 70 finns en hel rad med förslag för att förbättra sysselsättningen i länet. Jag hoppas att inrikesministern med hjälp av sina

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. sysselsättnings-
främjande åtgärder
i Norrbottens län*

*Ang. sysselsättnings-
främjande åtgärder
i Norrbottens län*

experter snabbbehandlar denna åtgärds katalog och snarast i proposition ger riksdagen tillfälle att fatta beslut om ytterligare insatser för att långsiktigt förbättra sysselsättningen i landets mest arbetslöshetsdrabbade län.

Bland de åtgärder som länsstyrelsen föreslår finns ett skogsvårdsprogram syftande till att långsiktigt öka skogsproduktionen med 60–65 procent i Norrbotten. Investeringar i skogsbruk är i allmänhet långsiktiga. En intensifiering av skogsvården ger vanligen inte full utdelning förrän efter tidigast ca 50 år. Väsentligt i sammanhanget är emellertid att en sådan intensifiering omedelbart möjliggör en viss ökning av virkesuttaget.

Enligt beräkningar gjorda av skogsvårdsstyrelsen i Norrbotten skulle ökningen av arbetskraftsbehovet vid verkställandet av det föreslagna skogsvårdsprogrammet och därav möjliggjord omedelbar ökning av virkesuttaget uppgå till 2 000 årsarbetare.

Jag hoppas detta skogsvårdsprogram blir föremål för snabba och positiva åtgärder från statsmakternas sida.

Tyvänn har riksdagens socialdemokrater och kommunister denna höst avslagit motioner om utredning av möjligheterna att använda skattesystemet eller delar av skattesystemet som ett regionalpolitiskt instrument. Talesmän för regeringspartiet sade uttryckligen ifrån att socialdemokraterna inte ville vara med om någon regional differentiering av skattebestämmelserna.

Personligen tror jag att t. ex. en sänkning eller ett borttagande av arbetsgivaravgifterna eller en sänkning av energiskatten i ett så arbetslöshetsdrabbat län som Norrbotten skulle vara verksamma åtgärder för att försöka neutralisera de högre produktionskostnader och de avståndskostnader som otvivelaktigt drabbar företagsamheten där. Även andra åtgärder för att nedbringa avståndskostnaderna i förhållande till större marknader skulle enligt företagarna själva göra en satsning i Norrbotten mera lockande.

Herr talman! Jag delar helt länsstyrelsens i Norrbotten mening att koncentrerade insatser i Norrbotten nu är ofrånkomliga, om samhället har allvarliga ambitioner att lösa inte bara sysselsättningsproblemet på kort sikt utan även och framför allt landsdelsproblemet på lång sikt.

Regeringen och dess inrikesminister har här ett stort ansvar. Vid efter val har Norrbottens befolkning matats med löften från regeringspartiets företrädare om att målsättningen i BD 80 skulle fullföljas. Det är illavarslande att inrikesministern i interpellationssvaret finner angeläget erinra om att de befolkningspolitiska målen för länet ännu inte har preciserats av statsmakterna.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Det råder allmän enighet i Norrbotten om behovet av 16 000--17 000 nya arbetstillfällen i länet fram till 1980. Länsstyrelsen i Norrbotten hänvisar till bl. a. följande faktorer som avgörande för att man kommit fram till dessa redovisade behov av nya sysselsättningstillfällen.

1. ett säkerställande av tillvaratagandet av de produktiva resurser som skog och malm representerar med tanke på det välfärdstillskott de utgör för hela länet,

2. kravet på ett socialt hänsynstagande i områden med stark minskning av antalet arbetstillfällen i de areella näringarna och

3. behovet av en levande gränsbygd ur såväl kulturell som ekonomisk och militär synpunkt.

Jag vill i likhet med herr Petersson i Gäddvik säga att interpellationssvaret inte ger så stora löften om att uppnå målsättningen 16 000–17 000 nya arbetstillfällen. Det enda som är positivt är att inrikesministern utlovar en proposition under nästa budgetår och att han i svaret erkänner att obalansproblemen i Norrbotten är så stora, att åtgärder måste vidtagas redan före avlämnandet av den aviserade propositionen. Det skulle, herr inrikesminister, vara mycket intressant att få veta något närmare om vilka, som jag förutsätter, snabba åtgärder som statsrådet i så fall tänker på och som han i svaret har antytt.

Herr Petersson i Gäddvik har redan erinrat om länsstyrelsens förslag till ett intensifierat skogsprogram för länet. Jag skall inte gå närmare in på den saken vid det här tillfället. Inrikesministern får möjlighet att senare i kammaren utveckla frågan om skogsprogrammet, när han skall besvara en interpellation från herr Johansson i Holmgården.

Jag noterar med stor tillfredsställelse den betydande satsning som görs i statliga företag under de närmaste åren i Norrbotten. Det är ingenting nytt för oss, men jag vill ändå understryka betydelsen av att vi får denna statliga satsning, som är av mycket stort värde för länet.

Jag vill också med tillfredsställelse konstatera att statsrådet betraktar jordbruket såsom allttjämt betydelsefullt för Norrbottens del. Vad jag vill framhålla är att det beslut som vi tog under vårriksdagen om det särskilda Norrlandsstödet borde ha kommit långt tidigare. Nu är det för vissa områden i länet nästan på gränsen till att vara för sent.

Vad beträffar SGU beklagar jag att vårriksdagen inte ville gå med på vad vi begärde i en trepartimotion från Norrbotten. Det gällde en utredning som siktade till att hela SGU skulle flytta till Luleå. Nu blev det bara en mindre del av SGU som kommer dit, medan huvudparten flyttas till Uppsala.

En stor principfråga är den del i interpellationssvaret som berör den regionalpolitiska målsättningen. Statsrådet säger att de befolkningsmässiga målen för länet ännu inte har preciserats av statsmakterna. Detta är beklagligt. Jag har vid flera tillfällen i riksdagen debatterat lokaliserings- och regionalpolitiken med inrikesministern. Därvid har jag påtalat den stora bristen med regionalpolitiken hittills, nämligen att den saknar en preciserad målsättning. Vi har från centern sedan flera år just framfört förslag om att regionalpolitikens precisering måste utgå från befolkningsramar, men varken regering eller riksdagsmajoritet har accepterat detta.

Det förslag till regionalpolitiskt handlingsprogram, som nu länsstyrelsen i Norrbotten utformat och som har överlämnats till Kungl. Maj:t, bekräftar riktigheten i våra krav från centern att regionalpolitiken måste ha en befolkningsmässig målsättning.

Länsstyrelsens målsättning att det behövs 16 000–17 000 nya arbets-

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. sysselsättnings-
främjande åtgärder
i Norrbottens län*

tillfällen fram till 1980 i Norrbotten är inga beräkningar gripna ur överkligheten. I botten för denna beräkning om behovet av dessa 16 000–17 000 nya arbetstillfällen ligger just kravet på en planering som bygger på befolkningsramar. Länsstyrelsen i Norrbotten utgår från 258 500 personer, som är ett minimalt om länet över huvud taget skall kunna bestå som en livskraftig enhet.

Jag vill också säga att dessa 258 500 personer, som länsstyrelsen redovisat, inte innebär någon uppräknig från utgångsåret 1965, utan tvärtom en minskning. Men befolkningsminskningen får inte gå längre än till en viss nedre gräns. Vi är redan nu vid den nedre gränsen för befolkningstalet, t. o. m. något under den, med ca 3 000 personer vid utgången av år 1970. Går vi under den nedre gränsen av befolkningstalet 258 500 personer kan vi äventyra tillvaratagandet av de produktiva resurser som skog och malm representerar, vi äventyrar underlaget för skolor och vårdmöjligheter, ja, vi äventyrar hela underlaget för att uppehålla tillfredsställande levnadsförhållanden och samhällsservice.

Jag vill i detta sammanhang säga att jag vet att det är många län som har det svårt, speciellt skogslänen, men en sak är tämligen klar och det är att Norrbotten är det enda län som har accepterat en befolkningsminskning under åren mellan 1965 och 1980. Vi har också i full enighet accepterat en rätt kraftig omflyttning inom länet, alltså från inland mot kustkommuner. Men trots detta kvarstår behovet av nya sysselsättnings-tillfällen i inlandet.

Låt mig citera några siffror om befolkningstrenden från kommunblocken. Vi har 14 sådana block, och alla är färdiga storkommuner.

Överkalix kommun minskar med 47 procent sin befolkning men behöver ändå 400 nya arbetstillfällen. Pajala kommun kommer att minska med 45 procent och behöver trots detta 700 nya arbetstillfällen. Jokkmokks kommun kommer att minska sin befolkning med 36 procent men behöver 600 nya arbetstillfällen. Jag kunde fortsätta denna uppräknig från ytterligare sex kommuner med samma tendens, men exemplen räcker. Inlandskommunernas räddning är att vi får en befolkningsmässig målsättning för regionalpolitiken. Jag hoppas att inrikesministern kan ge något löfte om att man från regeringens sida skall försöka motsvara de förväntningar som från Norrbotten ställs om befolkningsramar när propositionen avlämnas under nästa budgetår.

Jag vill också ta upp en annan fråga som har att göra med regionalpolitiken och med vilken framgång den kan bedrivas i vårt län. Jag avser ortsklassificeringen. I somras presenterades från inrikesdepartementet en skiss till ett klassificeringssystem, och jag måste säga att den inte verkar riktigt tilltalande ur norrbottnisk synpunkt.

Länsstyrelsen i Norrbotten har bl. a. föreslagit fem orter som tillväxtcentra: Kiruna, Gällivare, Kalix, Haparanda och Arvidsjaur. I det förslag som nu har lagts fram av inrikesdepartementet har man krånglat till detta. Man har gjort en uppspaltning av dessa fem orter och grupperat om dem i tre olika ortssystem. Kiruna är placerat för sig, sedan Gällivare och Kalix och sist på skalan kommer Haparanda och Arvidsjaur.

Jag vill därför innan jag slutar, herr talman, ställa följande frågor till inrikesministern: Innebär detta förslag till ny ortsklassificering för det

första ett avsteg från proposition nr 75? Innebär förslaget för det andra en möjlighet för regeringen att i fortsättningen bedriva en viss differentierad styrning beträffande exempelvis de här fem kommunerna – Kiruna, Gällivare, Kalix, Haparanda och Arvidsjaur? På länsplanet är man enig om att de skall tillhöra samma ortsklassificeringsgrupp. Innebär ortsklassificeringsgrupperingen att de som hamnat längst ner på skalan kommer att ha mycket sämre förutsättningar när det gäller regionalpolitiken i fortsättningen?

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag är en smula tveksam om huruvida jag i den här interpellationsdebatten, som gäller sysselsättningsförhållandena i Norrbotten, skall gå in på det förslag till ortsklassificering som en expertgrupp har lagt fram. Det kanske finns möjligheter att återkomma till den saken i ett annat sammanhang. Jag tror att herr Stridsman är medveten om att det är en expertgrupp som har lagt fram förslaget just för att man skall få ett diskussionsunderlag – en pejling både av metodiken och av hur förslaget verkar ute i de skilda länen.

Jag återgår således till den fråga som det här gäller. Herr Petersson i Gäddvik var litet besviken över att jag i mitt svar inte kunnat redovisa några egentliga nyheter för honom. Man får kanske inte, herr Petersson, ställa alltför stora anspråk. Om vi skall fortsätta att med ett halvt eller ett års mellanrum kräva redovisningar är det inte möjligt att alltid bidra med så mycket nytt. Men jag tyckte att det hade sitt värde att fullfölja svaret från förra året. Jag kunde ju konkretisera det på åtskilliga punkter, bl. a. med närmare uppgifter om vad investeringarna i Norrbotten betyder.

Jag kan försäkra herr Petersson att förmodligen ingen annan del av vårt land i dag har en så stark industriexpansion som just Norrbotten. Jag beklagar att det inte finns en lika stor investeringsvilja inom industrin i allmänhet i vårt land. Det har även anvisats betydande resurser till de statliga företagen i Norrbotten, och de håller på att förverkliga dessa planer nu. Det kan man utläsa bl. a. av den sysselsättningsstatistik som vi får månad för månad. Den har under hösten visat en betydligt ljusare bild för byggnads- och anläggningsarbetarna i Norrbottens län än vad som varit vanligt. Detta hör direkt samman med de mycket stora investeringar som nu sker inom de statliga företagen.

När jag har sagt att vi inte kan vänta på de nya regionalpolitiska hjälpmedel som vi får när den här försöksperioden är slut och när länsplanerna har sammanförts till en riksplan, så ligger det inget annat i det än att vi skall arbeta energiskt liksom hittills för att söka förmå företag att etablera sig och bygga ut verksamheten inom i första hand stödområdet. Naturligtvis är det angeläget att Norrbotten får sin beskärda del av en sådan satsning också. Men jag undrar vad herr Petersson i Gäddvik menade när han nu, om jag förstod honom rätt, krävde kraftigare lokalpolitiska styrmedel eller hjälpmedel. Riksdagen har ju fastlagt inom vilken ram vi har att arbeta. Jag kan försäkra att vi tillämpar en mycket generös tolkning av bestämmelserna. Om det är företag som verkligen vill göra ett försök att etablera sig i Norrbotten så

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. sysselsättnings-
främjande åtgärder
i Norrbottens län*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. sysselsättnings-
främjande åtgärder
i Norrbottens län*

kan de påräkna, både av arbetsmarknadsstyrelsen och av departementet, en mycket välvillig inställning när det gäller att bedöma stödet. På den punkten behöver herr Petersson inte sväva i något som helst tvivelsmål om att vi kommer att utnyttja alla de resurser som står oss till buds.

Jag anser emellertid inte att lösningen ligger i ett slopande av arbetsgivaravgiften, ty det innebär ju en generell lättnad. För Norrbottens näringsliv skulle inte en slopad arbetsgivaravgift ge särskilt stor stimulans. De statliga företagen är ju dominerande och för dem har arbetsgivaravgiften inte den betydelsen. De företagen har ju att försöka arbeta som andra, men de kan som sagt påräkna en stor investeringsvilja från regeringens och riksdagens sida.

Jag tror alltså inte det är någon åtgärd som för framåt att slopa arbetsgivaravgiften, men jag kan väl förstå att herr Petersson kände ett visst behov av att förena det förslaget med det aktuella programmet såsom betydelsefullt för utvecklingen i Norrbotten.

Jag har redan givit herr Stridsman svar på frågan om vilka åtgärder som snabbt skulle vidtas för att få till stånd en förbättring. Jag har då inte kunnat annat än lita till att de hjälpmedel vi förfogar över, samrådsskyldigheten och stödåtgärder av olika slag, skall ge ett positivt resultat. Jag avstår som sagt från att gå in på frågan om ortsklassificering. Jag har redan antytt att detta inte är någonting som regeringen ännu har tagit ställning till.

Likaledes kan jag instämma i herr Stridsmans mening att diskussionen om skogsvårdsåtgärderna lämpligen bör anstå tills jag har att besvara en interpellation i ärendet. Det skulle vara oriktigt mot interpellanten att gå händelserna i förväg, eftersom den frågan ju inte är någon central punkt i herr Peterssons interpellation.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Att jag bara summerade vad statsrådet Holmqvist sagt i sitt interpellationssvar om vad som är gjort och vad som är tänkt för Norrbottens del beror helt enkelt på att det som statsrådet här räknar upp var känt för länsstyrelsen när den i Länsprogram 70, som lades fram i oktober, skrev att om man skall kunna hålla målsättningen år 1980 för Norrbottens län så måste man (inom 2 à 4 år) få 2 000–3 000 nya arbetstillfällen utöver dem som är planerade. Det är enligt länsstyrelsen i Norrbotten villkoret för att man skall kunna uppfylla målsättningen i BD 80.

Statsrådet Holmqvist säger vidare att han, och det är ju riktigt, har arbetat så långt som riksdagen – den socialdemokratiska majoriteten i riksdagen – har givit honom lokaliseringspolitiska resurser till. Jag har då i mitt tack för svaret påvisat att vi från vårt håll har fört fram kompletterande förslag avseende möjligheterna att öka sysselsättningen bl. a. i Norrbotten och att läget hade varit annorlunda och bättre, om statsrådet Holmqvist och hans parti hade ställt sig bakom dem.

Jag vill också erinra statsrådet om att det vid valrörelsen 1970 sändes en broschyr till alla hem i Norrbotten, kallad Jämlikhet för Norrbotten, där man på en sida skriver: "Kan vi skapa 16 000 nya jobb i Norrbotten? Planeringsorganen i länet har avslöjat att Norrbotten behöver minst

16 000 nya jobb åren 1967–1980. Norrbottens socialdemokrater har hävdad och hävdar att det målet inte alls är för optimistiskt.” Så står det i valbroschyren.

I fjol föreföll det mig som om statsrådet Holmqvist delade den meningen. Gör han det i dag?

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Låt mig först ta upp frågan om ortsklassificeringen. Att jag tog upp denna fråga har trots allt ett samband med det förslag som länsstyrelsen i Norrbotten avgivit, där man har ett preciserat förslag avseende ortsklassificeringen. Man kan inte undgå att ta intryck av ett förslag som kommer från det departement som statsrådet är chef för. Även om det framlagts av en arbetsgrupp inom detta, kan man inte helt bortse från att det – även om det kallas för en pejling eller ett diskussionsunderlag – finns i varje fall en viss syftning med det i och med att det har skickats ut. Skulle opinionen vara tyst, finns risken att det kommer en proposition som följer de intentioner vilka nu kommit till uttryck i ortsklassificeringssystemet.

Jag vill bara för mitt och för centerns vidkommande deklarera att vi absolut inte kommer att godta de förslag som är utskickade som ett slags pejling eller som ett diskussionsunderlag.

Jag återkommer härefter till frågan om på vilket sätt man skall åstadkomma de 16 000–17 000 nya arbetstillfällena i Norrbotten. Herr Petersson i Gäddvik har citerat länsstyrelsens förslag till åtgärder. Jag skall inte gå in på detta. Vad jag saknade hos inrikesministern var emellertid att han inte på något sätt ville beröra den primära frågan, nämligen målsättningen. När man i Norrbotten nu har kommit fram till kravet på 16 000–17 000 nya arbetstillfällen måste det ha funnits en bakgrund eller en målsättning bakom detta. Det är sådant som vi från centern mycket länge har framfört. Den kritik som vi fortfarande måste rikta mot regeringen är alltså att ni fortfarande saknar en målsättning för regionalpolitiken.

Jag vill bara mycket kort återge några ord ur den handling som jag tagit som belägg för att också länsstyrelsen uppfattar målsättningen som det primära. Så här står det:

”Målsättningen uttryckt i befolkningsramvärden för de enskilda kommunerna stannade vid att folkmängden inte kunde tillåtas sjunka under 258 500 personer totalt för länet fram till år 1980.”

Enligt denna beräkningsmetodik, anknuten till länsutredningen BD 80, skulle det innebära att det behövdes ca 16 800 nya arbetstillfällen.

Just genom att sätta befolkningsramar som grund för länsprogrammet, vilket vi från centern har efterlyst i flera år, har man alltså kunnat komma fram till att 16 800 nya arbetstillfällen är behövliga, och så har man spaltat upp dem kommun för kommun. Det är just den här principfrågan som jag tycker att inrikesministern alltför lätt förbigått i sitt svar.

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. sysselsättnings-
främjande åtgärder
i Norrbottens län*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. sysselsättnings-
främjande åtgärder
i Norrbottens län*

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Först och främst kanske vi bör ha klart för oss att länsprogram har utarbetats för samtliga län i riket. De utgör – det vill jag gärna säga – ett utomordentligt intressant material, men jag vågar säga att det här rör sig om bortåt 10 000 sidor. Jag tror att kammaren håller mig räkning för att jag inte på det här tidiga stadiet är beredd att gå in i en speciell diskussion om hanteringen av länsplanen för Norrbotten. Vi får nog låta den saken anstå till dess vi får tillfälle att diskutera detta material mera samlat.

Herr Petersson i Gäddvik sade så bekvämt att om man hade följt de idéer som framförts från moderat håll, så skulle det ha sett annorlunda ut. Jag är nu inte så säker på det. Om det skulle ha varit så olyckligt att vi hade haft en borgerlig regering som utformat lokaliseringpolitiken i vårt land, så sätter jag verkligen ett frågetecken för om den regeringen hade gjort den stora satsning på de statliga företagen som nu har skett i Norrbotten. Det har ju aldrig varit på det området som ni har kommit med överbud, utan det har ju varit högst motvilligt ni har anslutit er till en utbyggnad av den statliga verksamheten, trots de deklarationer som lämnats här i dag.

Jag har inte anledning att förlänga debatten. Till herr Stridsman vill jag ändå säga att det är att förenkla det hela, om man anser att det bara gäller att fastställa vissa befolkningsramar. Nej, jag ser det som ännu väsentligare att vi kan få sysselsättningstillfällen för människorna. Utkomst för familjerna i Norrbotten är det allra viktigaste. Tyvärr har det ju varit så hittills att Norrbotten varit det län som haft den största arbetslösheten och de största svårigheterna. Det gäller således i främsta rummet att komma till rätta med dessa problem och ge människorna ökade sysselsättningsmöjligheter. Vid en konjunkturnedgång kan vi konstatera att visserligen stagnerar utflyttningen från Norrlandslänen – jag antar att vi får uppleva det nu också – men tyvärr är detta ofta förenat med att flera människor också är sysslösa.

Därför är problemen inte så enkla som herr Stridsman vill göra dem. Men till detta får vi, som sagt, tillfälle att återkomma så småningom.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Jag förstår att man, som inrikesministern har sagt, inte kan föra en speciell detaljdiskussion om Norrbotten. Det efterlyste jag inte heller. Men vad som är viktigt att klarlägga i den här debatten, det är hur statsrådet och regeringen ser på regionalpolitikens målsättning. Man kan i alla fall ha vissa principiella uppfattningar. Från centern har vi flera år å rad fört fram förslag att innan man lyckas med regionalpolitiken måste man i botten för den ha en viss målsättning, och den måste uttryckas i vissa befolkningsramvärden. Vi har fått rätt nu, när länsstyrelsen i Norrbotten, det mest och svårast utsatta länet, har utgått just ifrån en planering med befolkningsramar i botten. Jag håller givetvis med inrikesministern om att det är viktigt att vi får sysselsättningstillfällen. Det ger ingen sysselsättning om vi bara diskuterar om målsättningar, eller befolkningsramar, men det är viktigt att vi fastställer att vi har ett mål för regionalpolitiken och över huvud taget för hela riksplaneringen.

Då kan vi lättare gå in för att vidta åtgärder i meningen att fullfölja den målsättning som vi beslutat här i riksdagen.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Jag vill bara påpeka vad vi alla vet, nämligen att riksdagen är enhällig när det gäller förslag till lokaliseringpolitiska åtgärder, inklusive de investeringar som gjorts inom de statliga företagen i Norrbotten. Vad jag påpekat är att man även från vårt håll framfört förslag till regionalpolitiska åtgärder som går utöver vad den socialdemokratiska regeringen och de socialdemokratiska riksdagsmännen har velat vara med om.

Jag beklagar uppriktigt – ty jag känner mycket starkt för mitt län – att inrikesminister Holmqvist inte vill upprepa den optimism som han gav uttryck för i fjol när han också sade sig tro att vi skulle få dessa 16 000–17 000 nya arbetstillfällen före 1980. Planeringsrådet vid länsstyrelsen i Norrbotten har ju tydligt sagt ut att det fordras att man gör denna kraftinsats under de allra närmaste åren.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Herr Petersson begär väl inte att vi skall ha en årligen återkommande föreställning där vi skall upprepa allt vad vi sagt vid tidigare tillfällen? Men jag är angelägen att framhålla att jag är optimist också i år och att jag hoppas att vi skall kunna åstadkomma den positiva utveckling i Norrbotten som vi eftersträvar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Ang. beredskapsarbeten för kvinnor

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara fru Jonängs (c) den 21 oktober framställda interpellation, nr 178, och anförde:

Herr talman! Fru Jonäng har frågat vilka åtgärder som har vidtagits eller avses bli vidtagna för att erbjuda arbetslösa kvinnor beredskapsarbeten, om särskilda åtgärder har vidtagits för att öka antalet kvinnor i beredskapsarbeten som av hävd uppfattats som lämpade enbart för manliga arbetstagare och om jag är beredd medverka till att beredskapsarbeten som enligt gängse uppfattning är bäst passande för kvinnor ställs till förfogande.

Fru Jonäng har själv i sin interpellation lämnat en del uppgifter som belyser arbetsmarknadsläget speciellt för kvinnorna. Som en komplettering vill jag peka på att sysselsättningen för kvinnor även under nuvarande konjunkturedgång totalt sett har ökat. Detta konstaterande skall givetvis inte tolkas så att kvinnornas situation på arbetsmarknaden inte påfordrar speciell uppmärksamhet – det har den gjort tidigare, och det gör den i dag. De traditionella hindren för kvinnorna att hävda sig på arbetsmarknaden är långt ifrån övervunna.

Beredskapsarbetena och arkivarbetena, som fyller samma funktion

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. beredskaps-
arbeten för kvinnor*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. beredskaps-
arbeten för kvinnor*

som beredskapsarbeten, omfattar en mångfald arbetsuppgifter. Den 26 oktober 1971 fanns sammanlagt 20 669 personer i allmänna och särskilda beredskapsarbeten, varav 884 kvinnor. I arkivarbeten fanns i september 1971 sammanlagt 9 400 personer varav 4 300 kvinnor.

Av de 884 kvinnorna som var sysselsatta i beredskapsarbeten hade ca 500 uppgifter inom s. k. industriella beredskapsarbeten, medan de övriga företrädesvis var sysselsatta i lättare skogs- och naturvårdsarbeten.

Utvecklingen på arbetsmarknaden med ett ökat antal arbetslösa med utbildning och yrkeserfarenhet inom bl. a. administration och vård- och serviceuppgifter har ställt krav på en breddning av beredskapsarbetena. Med anledning härav har arbetsmarknadsstyrelsen under den senaste tiden beslutat vidga beredskapsarbetena att omfatta en del nya uppgifter inom statlig och kommunal förvaltning samt – mera uttalat som försök – inom vårdsektorn. De hittills beslutade beredskapsarbetena inom vård och förvaltning beräknas ge arbetsuppgifter för 400–500 personer. Inom flertalet län pågår planering av beredskapsarbeten av denna nya typ.

I arbetsförmedlingens uppgifter ingår att ge arbetssökande information om olika arbetsuppgifters innehåll och om de arbetsmarknadspolitiska hjälpmedel som kan ifrågakomma när arbetsplacering inte kan ordnas. För åtskilliga arbetslösa är t. ex. arbetsmarknadsutbildning nödvändig för att de skall kunna bli konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden. I oktober 1971 deltog 20 760 kvinnor i arbetsmarknadsutbildning, en ökning med ca 3 800 sedan föregående månad. Arbetsmarknadsstyrelsen planerar att fortsätta och vidga informationen om möjligheterna till arbetsmarknadsutbildning och om betydelsen för både män och kvinnor av att välja yrke mindre enligt konventionella föreställningar än från personliga förutsättningar.

Sammanfattningsvis kan sägas att av fru Jonäng berörda åtgärder har vidtagits och kommer att byggas ut ytterligare. Jag är dock angelägen understryka att åtgärder för att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och för att vidga deras yrkesval inte bör ses enbart som en speciell åtgärd i ett besvärligt arbetsmarknadsläge. Det är en långsiktig strävan som vi tillmäter stor betydelse.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min interpellation.

Jag behöver väl knappast framhålla att när jag tar upp frågan om kvinnorna på arbetsmarknaden innebär det inte ett bristande intresse för alla andra grupper av arbetslösa, både unga och äldre, som vi har i dag och som befinner sig i ett utsatt läge. Men i en situation där bortemot hälften av de arbetslösa utgörs av kvinnor och där svårigheterna för dem att få beredskapsarbete är utomordentligt stora fann jag det nödvändigt att med inrikesministern få diskutera just kvinnornas situation.

I ett av de senaste numren av tidningen Fackföreningsrörelsen talar man om panikstämning och hysteri när det gäller arbetslösheten, och man säger att "försöken att driva politisk spekulation i de nuvarande svårigheterna att bereda sysselsättning åt alla kvinnor som efterfrågar arbete bestämt måste avvisas". Jag hoppas att jag inte blir beskylld för

politisk spekulation då jag försöker bidra till att vi på sikt får en tillfredsställande lösning av hela problematiken kring kvinnornas situation på arbetsmarknaden.

Inrikesministern säger i sitt svar att sysselsättningen för kvinnor även under nuvarande konjunkturedgång totalt sett har ökat. Vi har alltså fått ut allt fler kvinnor på arbetsmarknaden, och detta har skett genom en medveten satsning och styrning från samhällets sida. Mot denna bakgrund, som varit väl känd, har man att se siffrorna för beredskapsarbeten, som den 26 oktober enligt inrikesministern var 20 669 personer, av vilka 884 var kvinnor. De siffrorna är ju högst otillfredsställande, för att inte säga oacceptabla. Man kan fråga sig: Varför har ingen satsning gjorts tidigare på beredskapsarbeten för kvinnor? Och varför har det inte gjorts kraftigare? Man måste ändå ha kunnat förutse den utveckling som vi har i dag när det gäller kvinnorna och arbetslösheten. Man måste också ha kunnat förutse att driftinskränkningar skulle drabba många av de kvinnointensiva industrierna, t. ex. textilindustrin. Och varför har beredskapsarbetena ända tills nu fått behålla sin traditionella utformning – byggnads- och anläggningsarbeten? Först så sent som i slutet av oktober företog arbetsmarknadsmyndigheterna denna breddning av beredskapsarbetena som inrikesministern talar om. Jag finner detta milt sagt förvånande. Kännedomen om den faktiska situationen för kvinnorna på arbetsmarknaden borde ha resulterat i en bättre planering för dem.

Det har sagts tidigare, men jag vill understryka att kvinnorna inte får bli någon kastboll på arbetsmarknaden. Kvinnorna får inte och vill inte vara en reservarbetskraft, som det är bra att ta till i högkonjunkturen men som får gå när konjunkturen svänger och arbetslösheten sätter in. Många kvinnor har ju försörjningsansvar, och enligt uppgift är den kvinnliga arbetslösheten mest utbredd bland de ensamma mödrarna. Bland dem uppges andelen arbetslösa vara fem gånger så stor som bland gifta män.

Att kvinnornas antal på arbetsmarknaden ökar trots lågkonjunkturen kan man enligt min uppfattning ta som intäkt för att kvinnorna inte vill betraktas som en arbetskraftsreserv utan vill att manligt och kvinnligt arbete skall värderas lika. Det övergripande målet måste ju vara att skapa trygghet på arbetsmarknaden för både män och kvinnor.

Jag anser det nödvändigt med en breddning av beredskapsarbetena så att man får fysiskt mindre krävande uppgifter både för män och för kvinnor.

Inrikesministern talar i sitt svar om beredskapsarbeten inom vård och förvaltning för 400 -500 personer. Dels är det ett lågt antal, dels kanske man för klarhetens skull bör säga att det är fråga om arbete för både män och kvinnor, vilket i och för sig är riktigt.

Av dessa beredskapsarbeten inom vård och förvaltning ligger – om jag har uppfattat det riktigt – en begränsad del inom vårdsektorn: ungefär ett hundratal arbetstillfällen, därtill geografiskt begränsade. Jag hoppas emellertid att den i svaret påtalade planeringen av beredskapsarbeten inom vård, förvaltning och service i stor utsträckning inriktas på vårdsektorn och att därigenom arbetstillfällen skapas för fler kvinnor.

Jag anser alltså att ytterligare former för beredskapsarbeten bör

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. beredskaps-
arbeten för kvinnor*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. beredskaps-
arbeten för kvinnor*

eftersträvas. Man bör kunna gå in på de flesta sektorer i samhällslivet: naturvård, landskaps- och skogsvård, hembygds- och fornvård. Och varför inte sätta in konsulenter i kvinnoorganisationerna, motsvarande vad som har skett på ungdomssidan? Då skulle man genom kvinnoorganisationerna kunna nå ut med arbetsmarknadsfrågorna och utbildningsfrågorna till kvinnorna.

Utbildningen är också utomordentligt viktig i det här sammanhanget; därvidlag delar jag inrikesministerns uppfattning. Jag anser att det är väl använd tid och kraft om de arbetslösa kvinnorna går in i arbetsmarknadsutbildningen. Sedan står de bättre rustade när konjunkturen svänger, och de får ökade möjligheter till fasta anställningar inom vidare arbetsområden. De har också möjligheter till större trygghet i arbetet.

Det är stora svårigheter, både ekonomiskt och psykiskt, som har drabbat kvinnorna genom samhällets bristande planering för dem när de väl kommit ut på arbetsmarknaden. Jag vill fråga om inrikesministern vill medverka till att vi får ett utvecklingsprogram för kvinnor på arbetsmarknaden över huvud taget – ett reformprogram för kvinnor på samma sätt som vi i dag har ett speciellt ungdomsprogram när det gäller arbetsmarknadsfrågorna.

Jag efterlyser alltså ett program som tar sikte på kvinnans hela situation på arbetsmarknaden – utbildning, yrkesval, omskolning, beredskapsarbete, deltidsarbete, barntillsyn osv. Det är inte minst viktigt att man också försöker komma till rätta med de konventioner som ju fortfarande råder vid yrkesval.

Samtidigt vill jag efterlysa mer resurser för forskning och utvärdering av arbetsmarknadsåtgärderna över huvud taget, för det är först när vi känner effekten av arbetsmarknadsåtgärderna som vi kan åstadkomma fullt effektiva arbetsinsatser på det området.

Herr talman! Jag anser i princip att män och kvinnor bör arbeta i alla yrken, och det gäller även beredskapsarbetena. Därvidlag har vi kanske samma uppfattning. Det är inte lyckligt att vi, som nu är fallet, har en manlig arbetsmarknad och en kvinnlig. Det får naturligtvis göras undantag för fysiskt alltför påfrestande arbeten, men i princip måste samma villkor gälla för män och kvinnor på arbetsmarknaden. Men just i dagens läge menar jag att det behövs speciella insatser för att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. Det behövs särskilda åtgärder när det gäller attitydförändringen vid yrkesval. För speciella åtgärder talar också att vi har en ny situation med ett ständigt ökande antal kvinnor på arbetsmarknaden och därmed sammanhängande problem.

Det är klart att speciella åtgärder för kvinnorna inte får bidra till en ytterligare fastlåsnings, utan man måste hela tiden ha målsättningen klar – att vi skall ha en fullständig integration på arbetsmarknaden. Jag tycker att ett dylikt program borde kunna utformas i nära samråd med kvinnoorganisationerna, som ju har mycket viktiga kommunikationskanaler till hundratusentals kvinnor.

Jag har förhoppning om att inrikesministern skall medverka till detta, inte minst med hänsyn till de positiva uttalanden som inrikesministern har gjort i svaret om betydelsen av åtgärder för att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag har inte anledning till så långt fortsatt inlägg. Jag vill bara erinra om att man ofta blir missförstådd när man pekar på att samma arbetsuppgifter bör kunna utföras av både kvinnor och män. Efter ett industribesök för en tid sedan hade jag tillfälle att just peka på de goda erfarenheter som de kvinnliga arbetarna hade gjort inom industrin, och jag förde vidare deras önskan att kvinnor skulle kunna gå in i industriellt arbete i ökad utsträckning. Därefter fick jag flera brev, i vilka man opponerade sig starkt och skrev att inte kunde väl ändå inrikesministern tycka att Sveriges vackra kvinnor skulle bli plåtslagare osv. Nog finns det mycket av sådana här fördomar som lever kvar och som vi måste försöka komma till rätta med.

På samma sätt skulle man också önska att en del män trädde in i arbetsuppgifter som av tradition uppfattas som avsedda för kvinnor. Därför kanske jag inte i första hand skall sätta mig ned och göra ett speciellt kvinnoprogram, utan jag tror att vi i ökad utsträckning måste arbeta så att vi når ut till båda grupperna.

Vi har ju ändå lyckats relativt väl att ge de kvinnor som har efterfrågat arbete möjligheter till sysselsättning ute i förvärvslivet. Det är ju ändå ett faktum att antalet kvinnor på arbetsmarknaden har ökat under det senaste året – jag har uppgifterna från september i fjol till september i år – med inte mindre än 43 000. Nästan hälften av dem som har gått ut och sökt arbete har kunnat få ett jobb, och det är ju något som är positivt. Men då finns det – tyvärr, säger jag – alltför många som vi tills vidare får rekommendera att de går in och får en bättre yrkesutbildning. Och därför är det ju glädjande att kvinnorna under de senare åren kommit upp nästan i jämnhöjd med männen – jag tror de ligger vid 43 eller 44 procent. I något sammanhang har det t. o. m. varit fler kvinnor än män som varit under utbildning.

Det är självfallet inte detta vi siktar till – det medger jag – men för många är det här en bättre lösning än att få gå hemma i fortsatt sysslolöshet. Jag tror emellertid att den allra bästa vägen vore att fru Jonäng och andra i kvinnoorganisationerna tog upp de här sakerna med arbetsmarknadsstyrelsen. Det är den vägen som ungdomsorganisationerna har gått. Jag är inte för min del speciellt intresserad av att presentera ett kvinnoprogram – jag vill helst se det som ett både-och i det här sammanhanget.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! När inrikesministern säger nej till ett speciellt utvecklingsprogram för kvinnor vill jag erinra om vad Sveriges regering sade 1968, då man avgav yttrande till FN över kvinnornas ställning i Sverige. Regeringen sade vid det tillfället att ”speciella samhällsinsatser för att stärka kvinnans ställning kommer att vara nödvändiga tills klyftan avsevärt minskat mellan kvinnor och män. — — ”

Vi har också en ny situation på arbetsmarknaden. Det är riktigt som inrikesministern säger, att kvinnorna i arbetskraften har ökat, och det är i och för sig positivt. Jag har en uppgift här som säger att 54 procent av de gifta kvinnorna nu skall vara ute på arbetsmarknaden, och när det gäller

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. beredskaps-
arbeten för kvinnor*

utbildningen var det så att under budgetåret 1970/71 var över hälften av dem som började i arbetsmarknadsutbildning kvinnor. Vi har alltså här en ny situation, och samtidigt har vi så många problem och svårigheter genom att vi mer eller mindre sitter fast i fördomar och konventioner. Därför tror jag ändå att det är nödvändigt att man i dag vidtar de speciella åtgärder för att stärka kvinnans ställning som regeringen själv har ansett vara nödvändiga.

När det gäller detta att sitta fast i fördomar, så säger inrikesministern att det är många som tycker att kvinnor inte skall vara plåtslagare och liknande. Jag såg för någon månad sedan en "processorska" i arbete – icke att förväxla med professorska! Det var en kvinna i Östbergs fabriks AB i Alfta som manövrerade en processormaskin. Vi har i Hälsingland två kvinnor som manövrerar sådana maskiner. Man blev verkligen imponerad, för de utträttar väldigt tunga arbeten med de här maskinerna – klyver och kvistar o. d., och de trivdes utomordentligt med sitt arbete.

Det var kanske en del som reagerade när de såg kvinnorna i förarhytten på de här jättestora skogsmaskinerna – men det är så – vi sitter fast i fördomar. Det behövs en attitydförändring, och den åstadkommer vi inte utan speciella åtgärder.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Ang. väntetiderna vid ögonklinikerna

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 14 oktober framställda interpellation, nr 156, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att bringa ner de långa väntetiderna vid landets ögonklinikerna.

Den sjukvårdspolitiska målsättningen under de senaste åren har i hög grad varit inriktad på att prioritera en utbyggnad av den öppna sjukvården, psykiatrin och långtidssjukvården. Man kan nu börja att avläsa resultaten härav genom en väsentlig förbättring av läkartillgången inom dessa viktiga områden av sjukvården. Trots att ett stort antal nya tjänster inrättats har vakanssiffrorna kunnat minskas väsentligt.

Utvecklingen har inte varit lika gynnsam inom vissa andra områden, bl. a. inom ögonsjukvården. Vakanssituationen vid sjukhusens ögonklinikerna har försämrats, vilket dock bör ses mot bakgrunden av att det samtidigt har tillkommit ett betydande antal nya specialistläkartjänster för ögonsjukvården vid den öppna sjukvården utanför sjukhusen. Sammantaget har antalet läkare med specialistbehörighet i ögonsjukvård under åren 1969 och 1970 ökat från 177 till 213, dvs. med omkring 20 procent. När det gäller väntetiderna kan man konstatera, att brådskande fall i regel kunnat tas in på sjukhusens ögonklinikerna inom planerad tid.

Olika åtgärder har vidtagits och planeras för att förbättra situationen inom ögonsjukvården. På grundval av en särskild utredning om ögonsjukvården har socialstyrelsen i våras utfärdat anvisningar till sjukvårdens

huvudmän om ett bättre utnyttjande av personalresurserna inom den öppna ögonsjukvården. Därvid rekommenderas en systematisk arbetsfördelning mellan de olika personalgrupperna inom ögonsjukvården, innebärande bl. a. att de specialistutbildade ögonläkarnas insatser i första hand inriktas på fall med ögonsjukdom eller synrubbing, som för en adekvat behandling inte kan tas om hand av allmänläkare eller legitimerad ögonoptiker. Allmänläkare, som har genomgått viss utbildning i ögonsjukvård, kan meddela enklare sådan vård i enlighet med vad som närmare exemplifieras i anvisningarna, medan kontroll av synskärpa och utprovning av korrektionsglas i stor utsträckning kan ombesörjas av legitimerad optiker. Andra personalkategorier som bör kunna utnyttjas mera är oftalmologassistenterna, som under överinseende av läkare kan biträda denne med t. ex. synfältsundersökningar och mätning av ögontryck, och ortoptiserna, som dessutom bl. a. kan biträda ögonläkarna vid specialmottagningar för behandling av skelande barn. Jag är övertygad om att sjukvårdshuvudmännen vid den lokala sjukvårdsplaneringen kommer att ta till vara dessa olika möjligheter att effektivisera ögonsjukvården.

Slutligen vill jag också nämna, att socialdepartementets sjukvårdsdelegation den 11 oktober 1971 har uppdragit åt socialstyrelsen att göra en allsidig översyn av det nuvarande programmet för tilldelning av läkartjänster.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till socialministern för svaret på min interpellation. Av detsamma framgår att en del åtgärder har vidtagits för att bemästra situationen inom ögonsjukvården, men med hänsyn till det allvarliga läget synes mig dessa åtgärder vara otillräckliga.

Jag tycker att det är svårt att i statsrådets svar upptäcka någon oro över framför allt de långa väntetider som patienter med ögonsjukdomar utsättes för. Det verkar snarare som om statsrådet fann läget vara någorlunda tillfredsställande. Tyvärr skiljer sig denna bild på ett markant sätt från den som beskrivs från patient- och läkarhåll. Landets ögonläkare betecknar situationen som helt ohållbar och går t. o. m. så långt att de förklarar att den svenska ögonläkarkåren inte längre kan påta sig det medicinska ansvaret för ögonsjukvården. Man hänvisar framför allt till de orimligt långa väntetiderna — på sjukhusklinikerna är dessa i genomsnitt 10,8 månader för icke akuta fall. Väntetiden för operation av grå starr, första ögat hos pensionär, är i medeltal 4,7 månader. Den moderna behandlingen av skelande barn kan på grund av bristande resurser inte tillämpas utom i undantagsfall. Hälsoundersökningar av typ fyraårskontroll och 67-årskontroll kan av samma skäl över huvud taget inte uppföljas när det gäller misstänkta synfel och ögonsjukdomar.

Från skolhåll rapporteras att på grund av ögonläkarbristen den förebyggande ögonhälsovården blivit åsidosatt. Det finns fall då barn placeras i specialklasser på grund av synskador som inte kunnat upptäckas. Många barns ögonbesvär kunde på ett tidigt stadium avhjälpas genom ögongymnastik, varigenom de kunde klara sig i normalklasser. Statsrådet nämner i sitt svar möjligheterna att vid olika tillfällen anlita

optiker inom ögonsjukvården. När det gäller barn får optiker – enligt uppgifter som jag har inhämtat – inte behandla barn under åtta år. Den förebyggande vården måste självfallet sättas in på ett långt tidigare stadium.

Statsrådet omtalar att antalet läkare med specialistbehörighet i ögonsjukvård under åren 1969 och 1970 ökat från 177 till 213, dvs. med omkring 20 procent. Från ögonläkarhåll framhålles att det skulle behövas ytterligare cirka 200 ögonläkare samt åren 1975 och 1980 cirka 300 respektive 400 fler ögonläkare än de i dag yrkesverksamma. Den enda väsentliga orsaken till krissituationen inom ögonsjukvården är således bristen på ögonläkare. Från läkarhåll efterlyser man en mera generös tjänstetilldelning, som kunde tillgodose de angivna behoven. Vidare framföres önskemål om rekryteringsstimulerande åtgärder. Av dessa betecknas en väsentlig ökning av de överordnade tjänsterna som den tveklöst viktigaste. Som bekant stimulerar en god karriärgång rekryteringen.

I interpellationssvaret meddelas bl. a. att socialstyrelsen har utfärdat anvisningar till sjukvårdens huvudmän om ett bättre utnyttjande av personalresurserna inom den öppna ögonsjukvården. Man rekommenderar en systematisk arbetsfördelning mellan de olika personalgrupperna inom ögonsjukvården, innebärande, såsom statsrådet framhöll, att de specialistutbildade ögonläkarnas insatser i första hand inriktas på fall med ögonsjukdom eller synrubbingar, som för en adekvat behandling inte kan omhändertas av allmänläkare eller legitimerad ögonoptiker. Man menar att allmänläkarna, som har genomgått viss utbildning i ögonsjukvård, kan meddela enklare sådan vård i enlighet med vad som närmare exemplifieras i anvisningarna.

Detta är bra; det är alldeles utmärkt. Jag hoppas också liksoo socialministern att sjukvårdshuvudmännen vid den lokala sjukvårdsplaneringen kommer att ta till vara de olika möjligheterna att effektivisera ögonsjukvården och därmed se till att resurserna används på bästa möjliga sätt.

Statsrådet meddelade vidare i sitt svar att socialdepartementets sjukvårdsdelegation uppdragit åt socialstyrelsen att göra en allsidig översyn av det nuvarande programmet för tilldelning av läkartjänster. Enligt min mening är denna åtgärd av stor betydelse, och det är att hoppas att socialstyrelsen gör denna översyn så snabbt som möjligt. Det är säkerligen också av stor betydelse att olika personalkategorier inom ögonsjukvården kan anlitas för att vi skall kunna komma till rätta med den av allt att döma ytterligt allvarliga situationen.

Herr talman! Jag vill gärna ansluta mig till statsrådets förhoppning att sjukvårdshuvudmännen vid den lokala sjukvårdsplaneringen tar till vara alla möjligheter för att effektivisera ögonsjukvården. Men i första hand ankommer det dock på socialstyrelsen att genom en översyn av tilldelningen av läkartjänster i största möjliga utsträckning tillmötesgå de önskemål som framförts från läkarhåll för att så långt som möjligt underlätta rekryteringen. Därvid bör också uppmärksamheten ägnas åt den viktiga förebyggande vården. Alla åtgärder måste vidtas för att den vårdsökande allmänheten skall få den vård den har rätt att kräva.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Jag skall vidga den här debatten litet grand. Jag gör det med anledning av de sista raderna i socialministerns svar som också citerades av herr Börjesson i Falköping:

”Slutligen vill jag också nämna, att socialdepartementets sjukvårdsdelegation den 11 oktober 1971 har uppdragit åt socialstyrelsen att göra en allsidig översyn av det nuvarande programmet för tilldelning av läkartjänster.”

Det är väl ganska klart att interpellanten har rätt när han säger att vi då det gäller ögonläkarna har en bristsituation, som det är ganska besvärligt för huvudmännen att klara och som det inte är svårt, vare sig för läkare eller för allmänheten, att kritisera. Värre är det för huvudmännen att klara situationen. Då kanske jag inledningsvis skall påminna om att det är läkarbristen det hänger på. Det kanske inte hade varit så att vi först år 1975 kommer att få en balans mellan tillgång och efterfrågan på läkare, för den händelse regeringen på ett tidigare stadium hade satt i gång med utbildning av läkare i den utsträckning som erfordras. Det saknades inte påstötningar om den saken innan utbildningen utökades.

Nåväl, nu får vi en totalbalans då det gäller läkare år 1975 – hoppas vi! Men därmed är inte sagt att vi utan vidare är på det klara med hur denna personal skall insättas. Socialministern påpekar i början av sitt svar att den sjukvårdspolitiska målsättningen hittills varit inriktad på en utbyggnad av den öppna sjukvården, psykiatrin och långtidssjukvården. Jag har kanske inte så mycket att invända mot det och inte heller mot resultaten – jag tror att detta var riktigt och lämpligt. Men jag tror att vi i fortsättningen står inför helt andra problem. Detta är alltså *ett* bristområde. Herr Börjesson i Falköping nämnde en uppgift, tydligen från läkarhåll, att det behövs 400 läkare fram till 1980 – om jag nu uppfattade herr Börjesson riktigt. Det kan säkerligen från många andra områden anges ett lika stort behov av utökning av antalet läkare. Då frågar man sig: Vem är det nu som skall prioritera?

Vi hade alltså en debatt om dessa frågor för litet sedan med anledning av ett betänkande från socialutskottet. Tyvärr var det sent på natten, och i varje fall tror jag inte socialministern ännu hunnit ta del av debatten, och det är några av de då framförda tankarna som jag på nytt ville ta upp nu när socialministern är närvarande. Vem är det som i fortsättningen skall prioritera bland alla de behov som dyker upp på detta område?

Jo, säger socialministern, det pågår en allsidig översyn inom socialstyrelsen rörande läkartilldelningen. Det är ändå läkartilldelningen som blir avgörande för den sjukvårdspolitiska målsättningen.

Jag tror det är felaktigt att lägga detta på socialstyrelsen. Det är ett för stort ansvar socialstyrelsen där tar på sig utan den kontakt med politikerna som man måste ha i detta fall. Den kritik som kommer ifrån läkare och allmänhet då det gäller bristsituationen inom hälso- och sjukvården riktar sig till politikerna. Litet tillspetsat brukar man säga att det är politikerna som skall avgöra vem som skall leva och vem som skall dö, och jag tror för min del att detta är riktigt.

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. väntetiderna
vid ögonklinikerna*

Jag har uttryckt mig förut så att det inte enbart skall vara arbetsgruppen inom en delegation som är tillsatt av socialdepartementet som skall syssla med dessa frågor. Den sjukvårdspolitiska målsättningen för framtiden tror jag det är nödvändigt att man tar upp i ett betydligt större sammanhang.

Det är inte bara ögonsjukdomarna som hör av sig. Vi hade för några dagar sedan uppe den perifera kärlkirurgin, neurologin. Jag kan också påminna om reumatikervården, alkoholist- och narkotikavården och njursjukdomarna. Man kan alltså bara konstatera att en hel rad områden fordrar att man gör en prioritering emellan de olika sjukvårdsområdena, om man inte tänker sig att vi får betydligt ökade ekonomiska och personella resurser i framtiden. Vi skall nog vara litet försiktiga med att hoppas på en sådan ökning. Om kostnadsfördelningen skall vara som den är, måste vi tänka på de utgifter som sjukvårdens huvudmän redan nu har och svårigheterna att få ytterligare ekonomiska resurser tillgängliga.

Mitt inlägg i denna debatt, herr talman, har alltså föranletts av vad socialministern säger i slutet av sitt svar. Den läkartilldelning som där läggs på socialstyrelsen, har i allra högsta grad att göra med den framtida målsättningen för vår hälso- och sjukvård, integrerad med socialvården. Detta gör att det nog inte enbart bör vara socialstyrelsen som behandlar detta.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det senaste inlägget vidgar debatten, och på sätt och vis är det riktigt att göra det. Om man kräver en ökad tilldelning av läkare på en sektor, måste man faktiskt i dagens situation fråga: Vilken sektor skall minska?

Vi har sett att den stimulans som getts vissa områden varit riktig. Vi var alla överens om att mentalvården, den öppna vården och långtidsvården behövde få fler läkare. På den punkten har ingen egentligen haft något att invända.

Det som herr Börjesson i Falköping tog upp om ögonsjukvården, har jag själv haft anledning påtala många gånger. Jag har gjort det genom uppvaktningar till socialstyrelsen, jag har skrivit om det på olika håll och jag har även tagit upp det som ledamot direkt med socialstyrelsen.

Det är naturligtvis en riktig skildring att det sker en planering av ögonsjukvården och en ökad tilldelning av tjänster som på längre sikt skall ge fler läkare för ögonsjukvården. Att statsrådet skulle vara okunnig om hur allvarligt läget är, tror jag inte. Det kan han inte vara efter de många samtal han haft med socialstyrelsen och med andra intresserade. Han vet att det är allvarliga brister inom ögonsjukvården.

När det gäller ögonen är det också särskilt dramatiskt. Helt nyligen hade en ledamot här i kammaren en släkting, som skulle genomgå en ögonoperation. Det var fråga om att han skulle mista synen. Han väntade förgäves på plats i ett år, sedan gjorde släktingar och vänner en insamling så att han kunde komma utomlands och opereras, varigenom synen räddades. Det är en dramatik som man knappast upplever på andra sjukdomsområden. Därför blir man upphetsad när förtvivlade människor vänder sig till sjukvårdsmyndigheterna rädda att förlora synen och inte

kan komma fram.

Den som i framtiden skall prioritera läkare är ju socialstyrelsen där det sitter stark representation för Landstingsförbundet, representanter för Kommunförbundet och för storstädernas sjukvård. Det är inte en grupp fjärran från sjukvårdspolitiken utan det är dem det allra närmast angår. Ingen står närmare avgörandena ute på fältet än vad de gör som sitter i socialstyrelsen. Det är möjligt att det ändå skulle behövas en speciell grupp som bara var inriktad på prioriteringen.

När jag tar till orda är jag naturligtvis tillfreds med vad statsrådet har sagt men jag vill trycka på någonting som inte kom fram i hans svar. Trots den utvidgning av ögonsjukvården, som socialministern nämnde, kan man med viss oro se på framtiden därför att rekryteringen till ögonsjukvården är dålig. Om inte rekryteringen ökar kommer man under en ganska lång tid framöver få en brist på läkare inom ögonsjukvården. Jag tror inte att detta, som herr Börjesson påstod, beror på att det skulle vara för få överläkartjänster. Inom ögonsjukvården är det en mycket god fördelning mellan överläkartjänster och tjänster i lägre grader, fördelningen är inte skev. Men i dag är det så att om en ung läkare ger sig in på ett annat sjukvårdsområde, kan han snabbare få goda ekonomiska förmåner. Strömmen leds därför inte till denna specialitet.

Man skulle kunna – och jag tror att det är något som kommer – stimulera unga läkare att ge sig in på ögonsjukvård om i den nya vidareutbildningen gavs ökad valfrihet i öppen vård så att man valde ögonsjukvård. Om man sedan när vidareutbildningen är färdig efter 1973, hade valfrihet att byta ut någon del av de sex månader som anslagits för kirurgi – det är ju tänkt att utbildningen i öppen vård skall omfatta 21 månader – mot ögonsjukvård, borde det bli fler läkare som slår sig på den här specialiteten. Jag tror att en förändring i vidareutbildningen ganska snart skulle kunna ge effekt. Den grupp som sysslar med planeringen kommer säkert att tänka även på detta.

Jag har vid ett tillfälle när jag var som mest upprörd sagt att man skulle sätta sjukronorsreformen ur spel ett litet tag för ögonläkarna. Jag vet, att då reser sig håren på huvudet på alla rättrogna – så får man inte tänka. Men när sjukhusen står tomma kanske efter klockan 17.00 och på lördagar och söndagar beroende på att läkarna har sin begränsade arbetstid, och man har väntande patienter skulle man då inte kunna så att säga hoppa över principernas skaklar på ett visst avsnitt? Jag vet att man invänder att det lika gärna kan gälla alla avsnitt, men just här skulle man omedelbart kunde vinna mycket.

Det fanns tidigare många privata ögonläkare – jag har studerat det i några städer – det var gamla läkare som tog många patienter, som nu har gått bort. Man rekryterar inte nya *privata* ögonläkare i dag. Där har skett en faktisk minskning.

Principerna kan inte vara heligare än patienterna, man skulle kunna hjälpa några ögonpatienter genom att under ett interregnum låta sjukhusläkarna få extra inkomster för jobb på övertid. Det är fräckt men jag menar det faktiskt.

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. väntetiderna
vid ögonklinikerna*

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Interpellanten herr Börjessons anförande ger mig anledning att något närmare belysa läget inom ögonsjukvården.

Som framgick av mitt svar är jag i hög grad medveten om att utvecklingen inom ögonsjukvården inte varit lika gynnsam som inom t. ex. den allmänna öppna sjukvården, psykiatrin och långtidssjukvården. Jag redovisade också vad som gjorts och vad som kan göras för att förbättra läget.

Det är emellertid inte riktigt att påstå att en dramatisk försämring inträtt på det här området. Antalet ögonläkare har nämligen ökat successivt under de senaste åren.

Den 1 april 1968 fanns det vid lasarettens ögonklinik 124 legitimerade läkare och utländska läkare med tidsbegränsad behörighet. Motsvarande antal vid samma tidpunkt var åren 1969, 1970 och 1971 respektive 135, 142 och 144. Därtill kommer att det sedan år 1968 inrättats ett 40-tal nya specialisläkartjänster i den öppna ögonsjukvården.

Denna ökning av antalet verksamma läkare bör ha resulterat i en ökad sjukvårdsproduktion på detta område. Tillgänglig statistik visar att också en viss ökning skett både i fråga om antalet vård dagar i sluten vård och beträffande antalet besök i öppen vård.

De väntetider som finns inom ögonsjukvården beror framför allt på en ökad efterfrågan. När det gäller hur efterfrågan på ögonsjukvård skall tillgodoses är socialstyrelsens i år utfärdade anvisningar för utnyttjande av personalresurser på detta område av stort intresse. Innebörden av anvisningarna är, att de starkt specialiserade tekniska och personella resurserna i första hand skall stå till förfogande för de patienter som har behov av det, medan enklare sjukdomsfall skall behandlas på en därtill anpassad nivå. Även enligt min mening skulle mycket kunna vinnas genom en annan arbetsfördelning mellan ögonläkare och allmänläkare samt mellan läkare och annan personal och legitimerade glasögonoptiker.

Socialstyrelsens anvisningar publicerades för endast några månader sedan och kan därför självfallet inte ha hunnit påverka resursutnyttjandet – och därmed inte heller väntetiderna. Men jag är förvissad om att sjukvårdshuvudmännen nu på grundval av dessa anvisningar kommer att göra vad som går för att avlasta ögonläkarna vid lasarett. Därigenom kan större resurser ställas till förfogande för de mer krävande sjukdomsfall som hör hemma på denna kvalificerade nivå.

Får jag till detta tillägga att man, när herr Börjesson i Falköping tar upp bl. a. ögonläkarnas olika förslag till åtgärder och nämner att här behövs ytterligare 200 ögonläkare, skall komma ihåg att storleken av behov och krav på det här området alltid är en avvägningsfråga, och det är bl. a. dessa frågor som socialstyrelsen nu har att pröva. Självfallet måste det ske inom ramen för den totala tillgång på läkarkrafter som vi har i vårt land, och man skall inte glömma bort att vi – trots att vi på olika sektioner inom sjukvården har problem – ändå är mitt uppe i en utveckling som på litet sikt bör kunna skapa bättre balans.

Den sjukvårdspolitiska målsättningen och det sjukvårdspolitiska handlandet har under senare år i hög grad varit inriktade på att åstadkomma

en förändrad struktur på sjukvården, och det har skett inte minst mot bakgrunden av sjukvårdens kostnadsutveckling. Den mindre kostnadskrävande sjukvården vid läkarstationer och vårdcentraler utanför sjukhusen har ställts i förgrunden på ett helt annat sätt än tidigare. De nya sjukvårdsresurserna ställs i första hand till förfogande för den av samhället bedrivna öppna, decentraliserade sjukvården. — Låt mig tillägga att sjukvårdsreformen är ett led i dessa åtgärder genom att den möjliggör en överföring av sjukvårdsefterfrågan från den slutna till den öppna vården.

Vi har också fått ett nytt läkarutbildningssystem, som möjliggör en kanalisering av läkarresurserna till den öppna vården. En förstärkning av den öppna vården samt långtidsvården och psykiatrin har också kommit till uttryck i den investeringsram för sjukvården som regeringen fastställer. Och det är framför allt genom den kraftigt ökade läkarutbildningen som vi har skaffat oss de grundläggande förutsättningarna för bättre vårdmöjligheter i framtiden.

Jag skulle vilja säga till herr Hamrin att socialstyrelsen, när den nu har fått det uppdrag som jag har redovisat i mitt interpellationssvar — att göra en allsidig översyn av det nuvarande programmet för tilldelning av läkartjänster — självfallet skall skaffa fram ett underlag för beslut. Men här är det, som fru Eriksson i Stockholm har sagt, i hög grad fråga om beslut som senare fattas i politiska instanser.

I socialdepartementets sjukvårdsdelegation är ju sjukvårdshuvudmännen representerade. Låg mig bara parentetiskt nämna att vid det senaste sammanträdet, där alltså sjukvårdshuvudmännen själva har ord och stämna, behandlades bl. a. just frågan om situationen beträffande ögonläkarna och även situationen i fråga om röntgenläkarna.

Man kan inte säga att de politiska instanserna är ställda vid sidan om de seriösa besluten inom sjukvården. Tvärtom, politikerna har att ta sitt ansvar och kommer också att ta det ansvaret.

Låt mig sluta mitt anförande med att bara säga att även om vi på vissa områden alltjämt har bekymmer så har ändå på andra områden utvecklingen gått i en positiv och som jag menar mycket viktig riktning.

När herr Hamrin tar upp frågan om fördelningen av läkarna så skall herr Hamrin inte glömma bort att det bara är ett par år sedan vi hade utomordentliga bekymmer med anledning av situationen ute i landet beträffande provinsialläkarna. Att vi har kunnat skapa en bättre balans här och därmed vårdmöjligheter och större trygghet i många avseenden för människorna i det här alltjämt glesbebyggda landet beror på att vi i så hög grad har kunnat prioritera den öppna vården och därigenom nått resultat. Jag skall inte ta upp den viktiga långtidssjukvården, som också tillhör de prioriterade områdena, liksom psykiatrin, men nog borde vi vara överens om att insatserna på detta område är utomordentligt betydelsefulla. Herr Hamrin har också sagt att vi ett stycke in på 1970-talet med den kraftigt ökade läkarutbildningen — vi får ju omkring 1 000 nya läkare per år nu och i fortsättningen under 1970-talet — också bör åstadkomma bättre balans på de områden där vi alltjämt har problem och bekymmer.

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. väntetiderna
vid ögonklinikerna*

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Låt mig uttala min tillfredsställelse över den komplettering som socialministern nu har lämnat av svaret på min interpellation. Likaså är jag tacksam över de inlägg som är gjorda här utav herr Hamrin och fru Eriksson i Stockholm. På det sättet har ju debatten vidgats.

Jag är medveten om att man inte helt kan bortse ifrån andra sektorer inom vår hälso- och sjukvård när man talar man om en prioritering för ögonsjukvården. Men jag upplever situationen så skrämmande. Jag har under den senaste tiden på olika sätt blivit uppmärksamgjord på att här är det inte som det borde vara. Jag skulle kunna berätta om det men då, herr socialministern, kommer vi in på dramatik och det kanske vi skall undvika i dessa sammanhang. Låt mig ändå säga att för en vårdsökande som skall behöva vänta nära nog ett år på att bli behandlad måste situationen vara i allra högsta grad skrämmande. Jag är fullt medveten om den situation som vederbörande befinner sig i.

Jag vill samtidigt framhålla att det var med ytterligt stor tveksamhet som jag väckte min interpellation. Jag är dock politiker och har som sådan ett ansvar. Jag är med i ett landsting och tar mitt ansvar såsom landstingsledamot och därmed också som företrädare för en av sjukvårdens huvudmän. Men ändock anser jag att det är oerhört viktigt att försöka få till stånd en förbättring på detta område.

Man skall vara mycket försiktig med att använda siffror, men jag har dock belägg för att väntetiderna har ökat på ett sätt som gör att man har anledning att säga sig att åtgärder måste sättas in för att nedbringa väntetiderna. Samtidigt framhålles från läkarhåll i en skrivelse att situationen nu har blivit fullständigt ohållbar och att den svenska ögonläkarkåren icke längre kan påta sig det medicinska ansvaret för ögonsjukvården.

Det är alltså inte jag som säger detta, herr socialminister, utan det är den svenska ögonläkarkårens egen fackorganisation, Svenska oftalmologförbundet.

Sveriges legitimerade optikers riksförbund hade vidare för någon tid sedan ett möte i Skövde, där man uttalade bl. a. att köerna till ögonläkarna i dag är skrämmande långa. Därför satsar man nu på medicinsk vidareutbildning för landets legitimerade optiker, så att dessa kan avlasta ögonläkarna en del av deras arbete. Jag upplever det också som positivt att man på detta sätt kan avlasta arbete från ögonläkarna.

Jag har talat med en optiker som säger att han knappast längre vet om han vill utfärda remisser, eftersom väntetiden är så lång att det nästan är lönlöst att remittera en patient till ögonläkare.

Nåväl, sådan är situationen i dag. Jag frågar mig då som politiker om det inte är anledning att något prioritera denna vårdsektor, eftersom den är så oerhört viktig. De människor som har kommit i den situationen att deras syn avtar upplever detta som något fruktansvärt. Ögonläkarnas uppgifter är bevis på att läget är så pass allvarligt att kraftåtgärder måste tillgripas.

Jag skulle i detta sammanhang vilja ställa en fråga till socialministern, även om den inte just nu gäller så många fall. För närvarande får barn under åtta år inte behandlas av optiker. Jag vill emellertid fråga om inte

en pojke eller flicka som är i sjuårsåldern skulle kunna få behandlas av optiker? Jag har blivit ombedd att ställa denna fråga, och jag begagnar tillfället att framföra den nu. Jag hoppas också att jag får ett svar på den.

Till slut vill jag vädja till vår socialminister, som jag vet har känsla för de sjuka i vårt land: försök att göra en verklig kraftansträngning för att medverka till att på olika sätt försöka ställa ökade resurser till förfogande för att nedbringa de alltför långa väntetiderna på landets ögonkliniker!

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag sade inte att läget var dramatiskt för ögonsjukvården utan jag sade att situationen för en människa som får en ögonsjukdom är mer dramatisk än de flesta andra. Man kan gå och vänta på att bli opererad för gallsten i ett eller ett och ett halvt år utan att detta upplevs som särskilt skrämmande. Men när läkaren har sagt att ögonen måste opereras, och det går dag efter dag, då blir det nästan sammanbrott. Patienten är rädd att synen skall gå förlorad, och därför är det en dramatisk situation för den enskilde.

Sedan får vi väl också komma ihåg att människorna blir så gamla nu för tiden och i och med det ökar behovet av ögonsjukvård. Jag har att göra med en grupp människor som lever längre nu och klarar sig men ofta drabbas av ögonsjukdomar, nämligen diabetikerna. De utgör i dag hälften av alla helt blinda. Att skaran ökar gör naturligtvis situationen ännu mera skrämmande.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Fru Nancy Eriksson sade att hon var så fräck att hon ifrågasatte den fortsatta tillämpningen av sjukvårdsreformen. Jag vill inte ifrågasätta själva reformen, men däremot tycker jag, herr socialminister, att vi bör göra en utvärdering av den, se efter vad det innebär att vi har genomfört den och hur den fungerar. Kritiken var mycket hård från början, sannolikt beroende på att reformen genomfördes ganska snabbt i varje fall för vissa landsting, med bristande tid för ordentliga förberedelser. Jag tror att den har haft icke önskvärda verkningar men att den i stort sett var riktig och nödvändig.

Men, herr socialminister, om man satsar på tre områden, vilket har skett – den öppna vården, psykiatrin och långtidsvården – så är det självklart att det blir bättre förhållanden på de områdena. Men det är lika självklart att detta inte gynnar de områden som ligger utanför. Här är det ju kommunicerande kärn – satsar man på det ena, så återverkar det på det andra.

Jag säger än en gång att jag är av den uppfattningen att hittills har vi satsat rätt. När landstingen övertog psykiatrin, behövde den rustas upp. Långtidsvården likaså, med tanke på de gamla som vi behöver ta hand om. Den öppna vården sätter jag ett visst frågetecken för. Man hör mer och mer att det är inte självklart att den kommer att ekonomiskt sett bli lika bra som man trott och tänkt. Nu talas det i stället alltmer om den förebyggande vården. Det är nog riktigt att vi har klarat provinsialläkar-krisen – ja, jag skall gärna säga att det är departementschefen som har gjort det – ty på det området har situationen blivit bättre. Men jag har

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. väntetiderna
vid ögonklinikerna*

också ibland litet surt sagt att om vi bygger ut företagshälsovården alltför snabbt så kan vi få tillbaka krisen då det gäller provinsialläkarna, ty det är dessa som går till företagshälsovården. Därmed är det inte sagt att jag motsätter mig den förebyggande hälsovården. Den måste rustas upp när vi har de ekonomiska resurser vi behöver, personella och ekonomiska, för att bygga ut den.

Det är just avvägningsfrågorna som jag är ute efter att diskutera. Jag vet mycket väl att det i socialstyrelsens verksstyrelse sitter politiker. Jag vet också att delegationen innehåller politiker. Men jag tror ändå inte att allmänheten ger sig till tåls, när man säger att ansvaret får socialstyrelsen ta. Det bjuder mig litet emot. Jag brukar säga att det ansvaret får socialministern ta, beroende på att socialstyrelsen är ett honom underställt ämbetsverk. Men jag tror inte att allmänheten nöjer sig med det. Politikerna ute i landstingen får ta de stötar som kommer, när vi inte kan uppfylla alla de krav som ställs från läkare och allmänhet. Jag håller fortfarande på att det borde vara en bredare anslutning till den grupp som skall göra prioriteringarna i de väldigt svåra frågor som vi har framför oss.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag skall först säga att jag icke skall ta upp någon debatt om frågan om en utvärdering av sjukvårdsreformen. Jag har fått en interpellation i det ämnet, och jag får i denna kammare senare tillfälle att diskutera denna fråga.

Jag skall inte heller förlänga debatten. Jag skall bara göra några kommentarer.

Jag delar fru Erikssons i Stockholm uppfattning att detta specifika sjukdomsfält säkert innesluter mycken dramatik och att det i de enskilda fallen kan vara fråga om stora bekymmer. Att långa väntetider är ett problem skall inte döljas.

Vad jag framhöll var emellertid att det inte på detta område inträtt så att säga någon försämring som kan anses vara dramatisk. Jag har redovisat hur antalet läkare ökat. Men jag tror att det är riktigt att efterfrågan stigit, och detta av många olika skäl. Det är klart att det starkt ökade antalet äldre människor påverkar efterfrågan på ögonläkarvården. Det är ju också anledningen till att vi har tagit upp detta område för att se vad vi kan göra i olika avseenden. Det är anledningen till att jag här ganska utförligt redovisat både vidtagna och planerade åtgärder.

Till herr Börjesson i Falköping vill jag säga att jag inte kan svara exakt på den fråga han ställde, huruvida barn som är under åtta år får bli behandlade av optiker. Jag skall undersöka detta.

Till herr Hamrin vill jag slutligen säga att jag är övertygad om att de förebyggande åtgärderna kommer att få ställas i centrum under 1970-talet. De förebyggande åtgärderna innesluter oerhört mycket. Jag vill fästa herr Hamrins uppmärksamhet på att de bl. a. innesluter företagshälsovård. En utbyggnad av företagshälsovården är också en insats för den viktiga förebyggande vården.

Jag noterar att herr Hamrin är överens med mig om att den strukturella förändring vi har sökt åstadkomma på sjukvårdens område

genom en prioritering av den öppna sjukvården, långtidssjukvården och psykiatrin varit riktig.

Socialstyrelsen har gett oss faktaunderlag etc. beträffande läkartilldelningen, och riktlinjerna för just läkartilldelningen har jag också haft tillfälle att redovisa för riksdagen. Vi har diskuterat dessa principer tidigare, och där har riksdagen ställt sig bakom denna strukturella förändring som vi medvetet sökt åstadkomma. Varför har vi gjort det? Det är en fråga som i hög grad har haft sin aktualitet inte minst under höstens landstingsveckor. Vi står i dag inför en angelägen uppgift att finna vägar för att bringa kostnadsstegringarna under kontroll.

Totalt sett kan man säga att antalet vårdplatser i den slutna vården i vårt land är tillräckligt; vi har ett större antal vårdplatser per capita inom den slutna vården än praktiskt taget något annat land i världen. Vad som krävs är alltså inte i första hand en ökning av den totala volymen utan en omstrukturering, där aktualiserade vårdbehov måste tillgodoses inom en totalram som egentligen inte behöver göras vidare. En sådan omstrukturering har inletts när det gäller öppenvården, långtidsvården etc. Men här möter vi många frågor, många och svåra problem, och här är det fråga om nivåstruktureringar etc. som vi helt enkelt måste finna vägar för att lösa. Vi står mitt uppe i det arbetet.

Men, herr talman, jag skall inte vidga denna debatt alltför mycket. Jag har med dessa kommentarer velat belysa att visst finns det områden där vi har problem, men vi kan också notera resultat av de insatser som vi har gjort under senare år för att skapa bättre vårdmöjligheter där problemen, som jag sade i mitt tidigare inlägg, bara för några år sedan var utomordentligt bekymmersamma.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Ang. stämbandsoperationer på hundar

Herr jordbruksministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Henmarks* (fp) den 15 oktober framställda interpellation, nr 166, och anförde:

Herr talman! Herr Henmark har frågat mig om jag anser att stämbandsoperationer på hundar strider mot lagrummet i lagen om djurskydd, att djur "skall behandlas väl och såvitt möjligt skyddas mot lidande" och, om så är fallet, vilka åtgärder jag ämnar vidta för att dessa operationer skall upphöra.

Stämbandsoperation på hund syftar antingen till att förebygga kvävningssanfall eller till att förhindra störande skall.

Antalet kända fall av stämbandsoperation på sällskapshundar under de senaste 30 åren är 9 varav 3 utförts av medicinska skäl. Inget fall av stämbandsoperation till följd av störande skall är känt på försökshundar.

Jag har inhämtat att veterinärstyrelsen anser att borttagande av stämbanden på hund då detta är påkallat av medicinska skäl, dvs. för att förebygga kvävningssanfall, inte strider mot djurskyddslagen. Enligt veterinärstyrelsen är dock stämbandsoperation för att förhindra störande

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. stämbands-
operationer på
hundar*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. stämbands-
operationer på
hundar*

skall inte förenlig med lagen, och styrelsen avser att informera veterinärerna härom.

Några ytterligare åtgärder anser jag inte behöver vidtas.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Avsikten med den här interpellationen var egentligen att få en lagtolkning i ett specialfall.

I pressen har denna höst publicerats uppgifter om att sådana här stämbandsoperationer har utförts, och frågan är då om de är att betrakta som djurplågeri eller inte. Nu skall jag inte påbörda jordbruksministern uppgiften att vara lagtolkare, men han har ju en sådan stab till sitt förfogande att det kanske är möjligt för honom att säga om det är djurplågeri att utföra en stämbandsoperation när den inte är betingad av medicinska skäl.

Jordbruksministerns syn på den frågan framgår inte klart av svaret, men i detsamma finns en del positiva uppgifter för vilka jag tackar. En av dem är att inget fall av stämbandsoperation till följd av störande skall är känt på försökshundar. Det är många som har aktuellt för sig det lidande som de menar förekommer inom våra vetenskapliga anstalter i samband med hanterandet av försöksdjur. Säkert är det förlösande att höra dessa ord, att där sker i alla fall ingen stämbandsoperation till förhindrande av störande skall. Hade man kunnat göra detta uttalande ännu mera generellt – att det *aldrig* sker några stämbandsoperationer utom då de betingas av rent medicinska skäl – kanske det hade varit ännu bättre.

Jag är inte säker på att det bara finns de här två slagen av motiv som statsrådet omtalade, nämligen att operation skulle antingen förebygga kvävningssnål eller förhindra störande skall.

För några veckor sedan kom det ut en bok av Ingrid af Trolle, och jag förmodar att alla har sett den. I den talas om ett tillfälle – glädjande nog inte i vårt land utan i ett annat – då en man, som hade förlorat sin hund, under ivrigt sökande så småningom kom in på universitetets veterinärklinik och där hittade sin hund. Den låg där tillsammans med ett antal andra hundar i ett slags fiolliknande vaggor, under pågående försök. En del hade uppskurna bukar, andra hade uppskurna bröstorgar, ytterligare andra hade blottlagda hjärnor. De låg där alldeles tysta. Den här mannen, som älskade djur, gick där, mer eller mindre förlamad av den gränslösa smärta som liksom strålade ut från djuren. Han hittade som sagt också sin egen hund där.

Plötsligt grep honom tanken: Varför ligger alla så tysta? De låg där alldeles dödysta. Då han kom till sin egen hund hördes inte ett gläfs, men hunden såg på honom. När han frågade varför de var så tysta, sade försöksledaren: "Vi klipper stämbanden innan försöken påbörjas." Jag vet inte om den operationen kunde vara betingad av annat än att man inte ville höra skallet. Det är klart att i en sådan situation blir djuret på sitt sätt förlamat: det är inte bara så, att det inte kan skrika, utan det blir förlamat till hela sin reaktionsförmåga.

Jag är förvissad om att sådant här inte sker i vårt land, men jag tror att det vore bra om statsrådet kunde ge uttalandet en ännu mera generell prägel: Det sker icke inom vårt land några stämbandsoperationer inom

försöksanstalterna utan att de är betingande av medicinska skäl.

Det andra som jordbruksministern här säger är följande: "Enligt veterinärstyrelsen är dock stämbandsoperation för att förhindra störande skall inte förenlig med lagen, och styrelsen avser att informera veterinärerna härom." Jag hoppas att jordbruksministern också själv har denna syn. Jag tror att det är värdefullt att landets högste målsman för det här området klart kan tillkännage att han har denna synpunkt. Jag är förvissad om att så är fallet.

Men det är ändå något i det här handlingsprogrammet som jag tycker är litet ovisst. Först och främst frågar man sig varför denna information inte har getts tidigare. Jordbruksministern säger att det har gjorts undersökningar 30 år tillbaka. Jag har tillförlitliga uppgifter som talar om att sådana här fall inträffade åtminstone så tidigt som 1965, 1966 och 1968. Det är alltså rätt lång tid som har förflutit, och man funderar över om veterinärstyrelsen inte har tänkt på de här sakerna. Varför har den inte tidigare gett sin synpunkt till känna, varför har den inte gjort det i dag?

Jag fick höra samma uttalande från något annat håll för åtminstone en månad sedan när jag gjorde förberedelserna för den här frågan. Man tycker att det inte borde ta så lång tid att informera om en sådan sak. Nu sker tydligen inte detta ingrepp så ofta. Men vad hindrar att det sker just nu, om det inte har kommit ett sådant meddelande?

Sedan skulle jag vilja ställa några frågor till jordbruksministern beträffande informationen. Det står att veterinärstyrelsen avser att informera veterinärerna härom, och jordbruksministern anser att ytterligare åtgärder inte behöver vidtas. Om nu detta ingrepp är att betrakta som ett lagbrott, borde inte då de övervakande myndigheterna ute i landet underrättas härom? Jag tror att det är hälsovårdsnämnderna som är övervakare beträffande lagen om djurskydd. Jag skulle vilja fråga: Borde också inte hundägarna och egentligen hela svenska folket meddelas en sådan tolkning? Eftersom det har omtalats i pressen att dylika operationer har utförts, borde det då inte sägas ifrån att man har undersökt detta och finner att det är ett brott mot lagen om djurskydd och är att betrakta som djurplågeri? Jag hoppas att dessa frågor blir besvarade, men jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag tycker att herr Henmark är en smula otacksam. Han har alltså fått ett fullständigt klart besked att det inte längre är förenligt med lagen att utföra stämbandsoperationer. Det är inte jag som skall tolka lagen, utan riksdagen och regeringen har uppdragit åt veterinärstyrelsen att göra den tolkningen. Veterinärstyrelsen har alltså gjort denna tolkning i det svar som jag lämnat i riksdagen, och då säger jag att jag anser att någon ytterligare åtgärd inte behöver vidtas. Jag är nöjd med att man har vidtagit denna åtgärd. Man har nu tolkat lagen så att operationen i fråga inte får utföras.

Det är ju ingen hemlighet att dylika operationer har ägt rum i begränsad omfattning. Av mitt svar framgår att man under de senaste trettio åren har noterat nio sådana operationer. Tre gjordes på medicin-

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. stämbands-
operationer på
hundar*

Tisdagen den
16 november 1971

*Ang. stämbands-
operationer på
hundar*

ska indikationer. De sex andra gällde antagligen sådana fall där hunden har stört grannarna och hundägaren har gått till en veterinär som har utfört operationen.

Redan i somras tog veterinärföreningen upp frågan och diskuterade om det var förenligt med veterinärmedicinsk etik att göra sådana här operationer. Föreningen har inte funnit att lagen gav klart besked men rekommenderade sina medlemmar att inte utföra operationer av detta slag. Nu har alltså veterinärstyrelsen, som är den högsta myndigheten, sagt klart ifrån hur det skall vara på den här punkten.

Veterinärstyrelsen kommer självfallet att i vederbörlig ordning – i form av råd och anvisningar – informera alla de myndigheter som har med detta att göra. Man informerar naturligtvis alla veterinärer – det är ju inga andra som utför de här operationerna. Alla veterinärer i landet vet alltså att det gäller en olaglig handling, om de skulle besökas av hundägare som vill att de skall göra en sådan här operation. Myndigheterna som har med detta att skaffa får också veta det genom råd och anvisningar.

Jag menar nog att vore jag interpellant och finge ett så positivt svar, skulle jag vara nöjd. Man kan inte mer än tillämpa lagen på detta sätt. Enligt denna stadga är det alltså helt förbjudet att utföra operationen i fråga.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för det senaste svaret. Det gav ytterligare upplysningar, bl. a. att detta meddelande tydligen kommer att tillställas hälsovårdsnämnderna. Det kommer väl att publiceras på ett sådant sätt att det blir en officiell handling för alla. Därmed är jag nöjd och tackar för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner
nr 146 till utrikesutskottet,
nr 151 till civilutskottet,
nr 169 till skatteutskottet,
nr 171 till näringsutskottet och
nr 173 till justitieutskottet.

§ 16 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 61–64, finansutskottets betänkanden nr 37–46, skatteutskottets betänkanden nr 58–61 och 63, lagutskottets betänkanden nr 15, 18–20 och 22, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 36–38, kulturutskottets betänkande nr 26, jordbruksutskottets betänkanden nr 55 och 56 samt näringsutskottets betänkanden nr 34–41.

§ 17 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 207.

§ 18 Herr tredje vice talmannen meddelade att konstitutionsutskottets

betänkande nr 64 skulle uppföras närmast före näringsutskottets betänkande nr 39 samt näringsutskottets betänkande nr 41 närmast före lagutskottets betänkande nr 15 på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

§ 19 Interpellation nr 208 ang. margineffekterna vid inkomstökning för personer i normala inkomstlägen

Ordet lämnades på begäran till

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp), som yttrade:

Herr talman! Allt fler familjer i normala inkomstlägen upptäcker i dag, att det inte blir mycket om ens något kvar av en löneökning för ökad konsumtion. Automatiskt skärpt statsskatt, kommunalskattehöjningar, höjda priser, ökade daghemsavgifter och minskade bostadstillägg ger sammantaget en margineffekt som t. o. m. kan leda till att en ökad lön betyder minskad inkomst.

Det är mot denna bakgrund oroande, att det i regeringens politik tycks ingå en strävan att förstärka i stället för att mildra de margineffekter som för helt vanliga inkomsttagare redan framstår som orimligt stora. Det i en hast framkastade förslaget om bostadstilläggen synes innebära en sådan förstärkning.

Låt mig ta två konkreta exempel:

En familj med två barn, där endast ena maken har inkomst, har vid 30 000 kronors årsinkomst en marginalsatt på 57 procent. I detta inkomstskikt reduceras bostadstillägget med 24 procent av en inkomstökning, dvs. den totala margineffekten blir drygt 80 procent.

För en ensamstående person med ett barn och med 32 000 kronor i inkomst blir — med nuvarande marginalsatter, en kommunal utdebitering motsvarande genomsnittet i landet under 1971 och barndagshemsavgifter enligt Kommunförbundets rekommendation — margineffekten 61 procent. Om denna person har en hyra på 600 kronor i månaden blir den samlade margineffekten om hänsyn också tas till bostadstilläggets inkomstprövningsregel (under antagande av prövning mot aktuell inkomst) uppåt 90 procent.

Genom den nu föreslagna utbyggnaden av bostadstilläggen kommer fler familjer att beröras av liknande tröskelproblem.

Enskilda människors välfärd är givetvis i hög grad beroende av att stat och kommun får större resurser för offentliga insatser. Samtidigt är det dock för de enskilda människorna en högst legitim önskan att få del av produktivitetsutvecklingen genom höjd privat konsumtionskraft. På samma sätt som när 1970 förslaget till skattereform lades fram saknar propositionen om bostadstilläggen belysning av margineffekterna.

Förutom en särskilt hård marginalbeskattning i normala inkomstlägen håller en hel flora av inkomstgraderade bidrag och avgifter på att utvecklas. Det är nödvändigt att få en samlad bild över de totala margineffekterna av automatiskt höjda skattesatser samt inkomstberoende bidrag och avgifter. Genom sammanläggningen av icke skattepliktiga förmåner med skattepliktiga intäkter försvåras möjligheten för den

enskilde att få en överblick över sin ekonomiska situation och sina ekonomiska rättigheter samt att bli rättvist bedömd då inkomstprövning är aktuell.

Med stöd av vad som här har anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern få ställa följande fråga:

Vill statsrådet mot bakgrund av vad som här sagts ge en redogörelse för vilka marginaleffekter som kan inträffa vid en inkomstökning för personer i normala inkomstlägen, vilken uppfattning statsrådet har om rimligheten av dessa tröskelproblem och vilka eventuella åtgärder statsrådet är beredd att vidta?

Denna anhållan bordlades.

§ 20 Interpellation nr 209 ang. brotts- och skadeutvecklingen

Ordet lämnades på begäran till

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp), som yttrade:

Herr talman! Svenska försäkringsbolags riksförbund uppmärksammade i en skrivelse till regeringen för ett par veckor sedan den ökande brottsligheten och hur denna brottslighet återspeglas i antalet försäkringsfall. Man konstaterade vidare, att ökningen inte endast visat sig i antalet fall utan också i fråga om den medelkostnad som de anmälda skadorna uppvisar. Låt mig hänvisa till några intressanta uppgifter ur skrivelsen:

Antalet anmälda stöldskador i bilförsäkring var i samtliga försäkringsbolag under år 1969 52 500 och år 1970 62 500. Antalet inbrottsskador per 1 000 försäkringar inom ett av de största försäkringsbolagen var beträffande hemförsäkring år 1969 10,9 och år 1970 14,7, beträffande villaförsäkring år 1969 6,4 och år 1970 8,1, beträffande fastighetsförsäkring år 1969 12 och år 1970 15,4 samt beträffande fritidshusförsäkring år 1969 15,6 och år 1970 17,5. Medelskadekostnaden inom samma försäkringsbestånd var i fråga om hemförsäkring år 1968 800 kronor och år 1969 1 100 kronor, vid villaförsäkring år 1968 1 160 kronor och år 1969 1 560 kronor, vid fastighetsförsäkring år 1968 550 kronor och år 1969 730 kronor samt vid fritidshusförsäkring år 1968 900 kronor och år 1969 1 150 kronor.

Från försäkringsbolagens sida har klargjorts, att mycket drastiska höjningar av försäkringspremierna kan bli nödvändiga som en direkt följd av skadeutvecklingen.

Försäkringsbolagens riksförbund framhåller i sin skrivelse, att det är väsentligt att vidta kriminalpolitiska och socialpolitiska åtgärder som på lång sikt kan skapa ett mindre brottsalstrande samhälle, liksom att få till stånd en politik som kan leda till återanpassning i samhället av de personer som begår brott. Men det tar tid att nå effekt med sådana åtgärder och därför behövs det därutöver, framhåller man, "omedelbara åtgärder som kan bedömas verksamma i den akuta situationen".

I rikspolisstyrelsens senaste petita redovisas en del fakta som bekräftar den bild Försäkringsbolagens riksförbund gett av brottsutvecklingen. Man konstaterar att läget ytterligare har försämrats jämfört med fjolåret, då

en mycket allvarsmättad framställning av situationen gjordes. Antalet rapporterade brott enligt brottsbalken har under årets åtta första månader ökat med drygt 15 procent i landet som helhet jämfört med 1970 och uppgår till 390 945.

Ökningen av brottsbalksbrott är den största som inregistrerats sedan övergången till ADB för framtagning av statistiska uppgifter om antalet anmälda brott. Enligt arbetsgruppens för kriminalitetsprognoser beräkningar skulle brottsbalksbrotten under perioden 1968–1975 komma att öka med omkring 22 procent, vilket innebär en genomsnittlig årlig ökning med omkring 3 procent. Den faktiska ökningen i år är således ungefär fem gånger så stor, vilket tyder på en fortsatt starkt stigande brottskurva. Samma bild framträder ur en undersökning "Oroshärdar i Stockholmsregionen" som företagits av Stockholms stads och läns köpmannaförbund.

Brottsutvecklingen har bl. a. ställt sådana krav på polisen att det inte varit möjligt att avdela de resurser som skulle behövas för någorlunda effektiv narkotikabekämpning. Smugglingen av narkotika har åter tilltagit och den s. k. tunga narkotikan, t. ex. opium, har börjat förekomma på den öppna marknaden. Av statistiken framgår vidare, som en ytterligare konsekvens av polisens begränsade resurser i förhållande till behoven, att upplklaringsprocenten under de senaste åren sjunkit.

Som bl. a. framhållits av herr Wiklund i Stockholm, i en debatt vid vårriksdagen om polisens resurser, är en av de allvarligaste följderna av det nuvarande överansträngda läget att polisens preventiva brottsförebyggande roll inte kan uppfyllas i tillräcklig grad. Om polisen fick ökade resurser skulle upptäcktsrisken vid brott öka, det skulle ta mindre tid att klara upp begångna brott och större resurser skulle kunna överföras till den direkt brottsförebyggande verksamheten. Detta skulle sammantaget sannolikt kunna verksamt bidra till en dämpning av brottsutvecklingen. Denna verklighetsuppfattning har varit central när folkpartiet under flera år och senast vid årets riksdag krävt förstärkta resurser till polisen, samtidigt som partiet fört fram långtgående förslag om effektiva åtgärder för en bättre och humanare kriminalvård, liksom för ett socialt bättre fungerande samhälle.

De uppgifter som kommit fram om brottsutvecklingen under de senaste åren och inte minst detta år styrker de krav partiet fört fram. Försämrade brottsutveckling åsamkar de enskilda högre försäkringspremier, direkta ekonomiska förluster och dessutom ökad otrygghet.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få ställa följande fråga:

Vilka slutsatser drar justitieministern av de uppgifter som den senaste tiden framkommit om brotts- och skadeutvecklingen och vilka åtgärder avser justitieministern att vidta för att hejda brottsvägen och skapa trygghet för den enskilde?

Denna anhållan bordlades.

§ 21 Interpellation nr 210 ang. företagens kostnader för verkskydd, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr STRINDBERG (m), som yttrade:

Herr talman! Vissa företag är i enlighet med civilförsvarslagen skyldiga att hålla s. k. verkskydd samt att bestrida kostnaderna för viss materiel liksom för utbildning av verkskyddspersonal.

Företagens kostnader för verkskyddet har år efter år ökat. Kostnadsökningen för utbildningen har under senaste sexårsperiod uppgått till totalt 41 procent, dvs. ca 7 procent per år. Genom beslut av den 2 augusti 1971 har civilförsvarsstyrelsen fastställt kostnaderna för utbildningen att gälla retroaktivt från den 1 juli innevarande år. De kostnader som därvid framräknats att belasta företagen överstiger föregående budgetårs kostnader med hela 45 procent. Enligt uppgift baserar sig kostnadsberäkningen på Programplan 1972/77 för huvudprogram 6 civilförsvaret.

Enligt utbildningskungörelsen för civilförsvaret av den 9 december 1960 6 § skall utbildning när det gäller manskap företrädesvis äga rum som deltidundervisning. Sådan undervisning ställer sig ur företagens synpunkt avsevärt billigare än heltidsundervisning på internat. I skrivelse av den 5 oktober 1971 från civilförsvarsstyrelsen till Sveriges verkskyddsförbund talas emellertid om successiv övergång från deltidutbildning till heltidsutbildning. En sådan övergång kommer att i större utsträckning än vad företagen förutsett belasta dem med kostnader för verkskyddsutbildningen.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillåtelse att till herr försvarsministern få ställa följande frågor:

1. Finner statsrådet det rimligt att företag, som enligt lag är skyldiga att bestrida kostnader för verkskydd, skall belastas med kostnader retroaktivt på basis av framtida programplaner?

2. Anser statsrådet att utbildningen inom verkskyddet fortfarande i första hand skall ske på deltid i enlighet med utbildningskungörelsen från 1960?

3. Kan statsrådet förklara den mycket stora kostnadsstegring som nu drabbar företagen för verkskyddsutbildningen?

4. Är statsrådet beredd medverka till en omprövning av de kostnader som civilförsvarsstyrelsen räknat fram att gälla fr. o. m. den 1 juli 1971?

Denna anhållan bordlades.

§ 22 Interpellation nr 211 ang. tillstånd för interkontinentala charterflygresor

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIRMARK (fp), som yttrade:

Herr talman! Ökningen av turistresorna till Medelhavsområdet under 1950- och 1960-talen visar att det finns ett stort och växande intresse hos

den svenska allmänheten att semestra utomlands. Det råder inget tvivel om att det är det billiga charterflyget som möjliggjort denna utveckling. I dag finns också ett växande intresse för nya resmål bland resenärerna, inte minst nya semester mål för vintersäsongen, erbjudande sol, badmöjligheter och andra turistattraktioner. För att kunna erbjuda sådana resor har vid upprepade tillfällen researrangörer inlämnat ansökningar om att få tillstånd för charterflygning på interkontinentala destinationer, t. ex. till Östafrika. Tillståndsgivningen har emellertid varit mycket restriktiv, vilket har resulterat i att man från Skandinavien i dag endast kan flyga charter till två destinationer utanför Europa och Medelhavsområdet, nämligen till Gambia och Ceylon. Detta har medfört dels att svenska researrangörer inte kan tillgodose allmänhetens önskemål om sällskapsresor till utomeuropeiska mål, dels att de svenska resenärerna i stället blir hänvisade till att använda charterflyg från andra länder, t. ex. från Västtyskland eller Schweiz. Följden har blivit att svenska resenärer till sådana turistmål i regel får avsevärt dyrare reskostnader än som skulle vara nödvändigt.

De regelbundna avlagen på dessa ansökningar har uppenbarligen dikterats av hänsyn till SAS och av myndigheternas strävan att bereda ett visst skydd åt linjefarten. Det torde emellertid vara tveksamt, om en liberalare tillståndsgivning för charterflygning på ett antal attraktiva turistmål utanför Europa och Medelhavsområdet nödvändigtvis medför försämrade villkor för SAS:s verksamhet. Till stor del torde det röra sig om helt andra och nya kundkategorier, som attraheras av sådana turistresor. Med SAS:s vidgade engagemang inom resebyrå- och charterbranschen är det å andra sidan troligt att de till SAS knutna företagen skulle svara för en mycket betydande del av denna chartertrafik. Det kan dessutom inte uteslutas att en vidgad charterflygverksamhet även skulle kunna få en viss stimulans effekt på den ordinarie linjetrafiken.

Gentemot de hänsyn som motiverat den restriktiva tillståndsgivningen hittills måste ställas inte bara konsumenternas berättigade intresse av billiga resor också till längre bort liggande turistmål utan också u-ländernas klart ådagalagda intresse av att kunna tillgodogöra sig de valutainkomster och den sysselsättningsstimulans, som ökad turisttrafik skulle medföra. I det område som nu synes vara mest aktuellt för skandinaviska researrangörer, Östafrika, prioriterar de enskilda länderna sin turistnäring mycket högt. På olika sätt har också betonats den vikt man fäster vid möjligheterna till ökad turism från Skandinavien; bl. a. har just önskemål om tillstånd för charterflygning vid upprepade tillfällen framförts. Man är väl medveten om att turistcharterflygningar från Skandinavien till Östafrika skulle ge de östafrikanska länderna värdefulla bidrag i form av ökade exportinkomster, vilket är av utomordentligt stor betydelse för dem i nuvarande utvecklingsskede. Sådana resurstillskott skulle på ett värdefullt sätt komplettera det utvecklingsbistånd, som de nordiska länderna redan ger Östafrika.

Uppenbart är att en avvägning av olika intressen måste ske. Ur allmän näringspolitisk synpunkt måste det t. ex. vara viktigt att tillståndsgivningen handhaves på sådant sätt att så stort spelrum som möjligt lämnas åt konkurrensen. Endast därigenom kommer hänsynen till konsumenternas

önskemål om lägre priser att i rimlig utsträckning kunna tillgodoses. Just nödvändigheten av att göra en avvägning mellan konkurrensintresset och andra samhällsintressen har näringsfrihetsombudsmannen betonat i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 oktober 1971. NO konstaterar att det med hänsyn till kostnadsskillnaderna är naturligt att det reguljära flyget har högre priser än charterflyget men anser att skillnaderna nu är påfallande stora som en följd av de helt olika konkurrensförutsättningarna. Han fäster uppmärksamheten på att förbudet mot chartertrafik på interkontinentala destinationer är till stor nackdel för de skandinaviska ländernas turistnäringar och valutareserver, eftersom de också hindrar researrangörerna på dessa destinationer att ordna sällskapsresor för allmänheten till Skandinavien. NO kräver därför att statsmakterna snart gör en dylik samhällelig avvägning.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få ställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att utreda och för riksdagen redovisa vilka lättnader i nuvarande restriktiva tillståndsgivning för interkontinentala charterresor som skulle vara möjliga utan allvarliga återverkningar för SAS:s verksamhet?

2. Är statsrådet beredd att redovisa vilka åtgärder statsrådet avser att vidtaga med anledning av näringsfrihetsombudsmannens skrivelse av den 10 oktober 1971?

Denna anhållan bordlades.

§ 23 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 145 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1971/72

Nr 149 angående godkännande av överenskommelser rörande en internationell telesatellitorganisation, Intelsat

Nr 150 med förslag till tulltaxa, m. m.

Nr 176 med förslag till lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål, m. m.

Nr 178 med förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979), m. m.

Nr 179 med förslag till lag om ändring i jordabalken, m. m.

Nr 180 med förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988), m. m.

§ 24 Anmälades och bordlades

Försvarsutskottets betänkanden:

Nr 17 med anledning av motion om förordnande på långtidsvikariat inom försvaret

Nr 18 med anledning av motion om en enhetlig befälsordning inom försvaret

Nr 19 med anledning av motioner om medinflytande för värnpliktiga m. m.

Socialutskottets betänkanden:

Nr 35 i anledning av motioner om upphävande av lagen om tillsättning av fluor till vattenledningsvattnen

Nr 38 i anledning av motion om integration av socialvård och kriminalvård i frihet, m. m.

Nr 127

Tisdagen den

16 november 1971

§ 25 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1525 av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*
avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 135 med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), m. m.

Nr 1526 av herr *Löfgren*
avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138 med förslag till lag om försvarsuppfinningar

Nr 1527 av herrar *Annerås* och *Levin*

Nr 1528 av herr *Carlshamre m. fl.*

Nr 1529 av herr *Carlstein*

Nr 1530 av herr *Eriksson* i Arvika *m. fl.*

Nr 1531 av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*

Nr 1532 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 1533 av herr *Hermansson* i Stockholm *m. fl.*

Nr 1534 av herrar *Hovhammar* och *Fagerlund*

Nr 1535 av herr *Hyltander*

Nr 1536 av herr *Jonsson* i Mora *m. fl.*

Nr 1537 av herr *Levin*

Nr 1538 av herr *Mattsson* i Skee *m. fl.*

Nr 1539 av herr *Nilsson* i Tvärålund

Nr 1540 av herr *Nilsson* i Tvärålund

Nr 1541 av herr *Rydén m. fl.*

Nr 1542 av herr *Rydén m. fl.*

Nr 1543 av herr *Sjönell m. fl.*

Nr 1544 av herr *Åsling m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140 angående konjunkturstimulerande åtgärder

Nr 1545 av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*

Nr 1546 av herr *Hammarberg m. fl.*

Nr 1547 av herr *Magnusson* i Kristinehamn *m. fl.*

Nr 1548 av herr *Magnusson* i Kristinehamn *m. fl.*

Nr 1549 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Nordgren*

Nr 1550 av herrar *Nilsson* i Tvärålund och *Gustafsson* i Byske

Nr 1551 av herr *Nygren m. fl.*

Nr 1552 av herr *Olsson* i Sundsvall

Nr 1553 av herr *Stadling*

Nr 1554 av herrar *Ångström* och *Larsson* i Umeå

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 147 angående ändrad regional organisation av SJ

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

Nr 1555 av herr *Svensson* i Malmö *m. fl.*
avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155 med förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1954:193), m. m.

Nr 1556 av herr *Bergman m. fl.*

Nr 1557 av herr *Carlshamre m. fl.*

Nr 1558 av herr *Fälldin m. fl.*

Nr 1559 av herr *Helén m. fl.*

Nr 1560 av herr *Hermansson* i Stockholm *m. fl.*

Nr 1561 av herr *Knut Johansson* i Stockholm *m. fl.*

Nr 1562 av herr *Larsson* i Öskevik *m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 156 om höjda bostadstillägg för barnfamiljer, m. m.

§ 26 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Herr FÄGELSBO (c), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173 om vissa reformer inom polis- och åklagarväsendet måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till första plenum efter onsdagen den 24 november.

Denna hemställan bifölls.

§ 27 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framstälts, nämligen

den 15 november av

Nr 371 Herr *Hermansson* i Stockholm (vpk) till herr utbildningsministern angående principerna för avstängning från undervisning vid högre läroanstalter:

Anser utbildningsministern att det finns behov av att ändra nu tillämpade principer för avstängning från undervisning vid högre läroanstalter vilka medfört att handikappade kan avstängas från utbildning?

den 16 november av

Nr 372 Fru *Nilsson* i Sunne (s) till herr kommunikationsministern angående lönsamhetsberäkningen beträffande Fryksdalsbanan:

Anser kommunikationsministern att det är möjligt att vid lönsam-

hetsberäkningen beträffande Fryksdalsbanan pröva den utredning som nyligen publicerats i Teknisk Tidskrift?

Nr 127

Tisdagen den
16 november 1971

Nr 373 Herr *Ångström* (fp) till herr jordbruksministern om åtgärder för att ekonomiskt underlätta för skogsägare att tillvarata stormfälld skog:

Har statsrådet för avsikt att vidtaga några åtgärder för att ekonomiskt underlätta för skogsägarna att tillvarata stormfälld skog?

Nr 374 Herr *Enskog* (fp) till herr socialministern om åtgärder för att ge folkpensionärer möjlighet att behålla telefon och TV efter företagna avgiftshöjningar:

Vilka åtgärder kommer att vidtagas för att ge folkpensionärer, som har folkpension och hyresbidrag som enda inkomst, möjlighet att behålla sina telefonabonnemang och TV-licenser efter de senaste avgiftshöjningarna på drygt 45 % på telefonkvartalsavgiften och 22 % på TV-avgiften?

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 19.12.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert